БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлэй гарана

№ 24 (13032)
1970 оной
январиин 30.
пятница

Сэн 2 мүнгэн

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

ДУТУУНУУДАА ДАРЫ УСАДХАЖА, ШЭНЭ АМЖАЛТА ТУЙЛАХА

Манай республикын промышленностьшье, хүдөө ажахышье, ... арадаймнай ажахын бусад һалбаринуудшье урагшаа ам... татайгаар дабшажа ябана. Бүтээгдэгдэг продукцийн хэмжээн ... бүхэндэ ургана. Шэнэ шэнэ машиннануд, приборнуд, оньюн техникэ ба эд бараанууд гаргагдадаг боложо байнхаа. Һүүлэй дүрбэн жэл соо бүтээгдэһэн промышленна продукцийн хэмжээнь 50 процент шахуу ехэ болоо. Манайда машина байгуулга, прибор бүтээлгэ, электрын элшэ хүсэ хэрэглэлгэ илангаяа ... өөр хүгжөө. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, Коммунис партин ба Совет правительство национальна республикануудай арадай ажахые хүгжөолгэдэ тон ехэ анхарал хандуулна. Жэ... хэдэ, дүрбэн жэлэй туршада арадай ажахын капитальна ... ануудта аяар 649,7 миллион түхэриг һомологдоһон байюн. Энэнь урда тээхн дүрбэн жэлэйхитэй сасуулжа үзэхэдэ ... процент шахуу ехэ болоно.

Хүдөө ажахын талааршье абажа харабал, арсашагүй ургалбин. Юрэнхы дээрээ адууһа малай тоо толгойнь олошорно, ... шэмэ үгэлгэнь дээшэлнэ. Һүүлэй дүрбэн жэл соо хүдөө ... ахын валовой продукцинь 17,3 процентээр ургаа. 1969 ондо ... ал ажалай продукци 1968 онойхиһоо 5 процентээр ехэ болоо. ... олхоз ба совхозууд мяха 22 процент, нооһо—15 процент, үнгэ—20 процент ехээр абадаг болоһон байна.

Тиигэбэшье республикын арадай ажахын һалбаринуудые ... жөөлгэдэ бага бэшэ дутуу дуядануд, алдуу эндүүнүүд тоолдоно.

Мэнэ һаяхан болоһон партийн обкомой X пленум дээрэ ... эй ЦК-гай декабриин Пленумэй дүнгүүд тухай, областной партийна организацийн саашанхи зорилгонууд тухай асуудал ... рэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдээд, эдэ дутагдалнууд хурсаар ... гажэлэгдээ.

Илангаяа промышленностьда болон барнлгада ямар тиимэ дутуу дунданууд тохёолдоноб гэхэдэ, олохон промышленна предприятинууд гүрэнэйнгөө түсэбшье, абаһан уялгаяашье ... ргэнэгүй. «Забайкаллес» комбинат, Галуута-Нуурай шахтоуправленя. барилгын хэрэгсэлнүүдэй промышленностин управленн, Улаан-Удын сабхинн, һэеы гуталай фабрика, Хяагтын ... ралгын-трикотажна фабрика—эдэ предприятинууд хэдэн жэл турша соо гүрэнэйнгөө түсэбэй дүүргэлтые таһалдуулжа ... һаар. Нилээд олон предприятинууд 1969 онойнгоо түсэо ... ргээгүй. Тэдэнэй тоодо мяханай-консервын комбинат, шэлэй ... вод, Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Удын отделени орол...

Тоолоод үзэхэдэ, түсэбөө дүүргээгүй предприятинууд гүрэнэйнгөө хохидол үзүүлнэ. Жэшээлхэдэ, 1969 ондо «Забайкаллес» комбинат 500 мянган кубометр модо дутуу тушаагаа. ... гэжэ олохон миллион түхэригэй гарза хэгдэһэн болоно.

Яахадаа түсэб дүүргэгдэнэгүйб, нимэ дутуу дундануудай гол ... ттагаанинь юуб? Түбхын түрүүндэ машина зэбсэгүүд, оньюн техникэ ашаг багатайгаар хэрэглэгдэнэ, ажалай эмхидхэл ... ,журам һула байна. Наука, техникэ болон түрүү дүй дүрбэй туйлалтануудыг үйлэдбэрндэ үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэгүй. ... элмэришэдэй дунда социалис мүрысөөн ашагтайгаар эмхидхэгдэнэгүй, дүнгынь саг соогоо согсологдоногүй. Эдэ бүгэдэ хаа олонитэ хүдэлмэришэдэй дунда эмхидхэлэй, ойлгуулам..., хүмүүжүүлгын хүдэлмэрини һула байһанние гэршэлнэ. Дурсагдагша дутуу дундануудай гол шалтагаануудан нэгэнь юуб гэхэдэ, олохон предприятинуудта ажалай журам бүдүүлгээр хазагайруулагдана. Элдэб шалтаг урдаа баряад, ... ралдаа гарангүй зайгуултадаг хүдэлмэришэд олон байһаар. ... охойн модоной комбинат, Серовой нэрэмжэтэ мебельнэ фабрика, мяханай-консервын комбинат гэхэ мэтын предприятинуудта ажалай журам илангаяа бүдүүлигээр хазагайруулагдана. ... ралдаа гарангүй архидашаха ушарнууд үсөөн бэшэ үзэгдэнэ. ... 9 ондо гансахан «Забайкаллес» комбинадай бүхы леспромхоз, модоной комбинадууд болон участогуудта элдэб шалтаг ... ар ажалдаа гараагүй ушарнуудые тоолохо болоо һаа, хэ... ароаад мянган хүдэлмэрини үдэр болоно. Ингэжэ гүрэндэ... предприятидашье ямар ехэ хохидол үзүүлэгдэнэ гээшэб!

Жэгдэ зохидоор, эмхитэй журамтайгаар хүдэлөөд, үдэрһөө ... бүхэндэ, һараһаа һара бүри, кварталһаа квартал бүхэндэ ... өөр дүүргэхэ гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай. Теэд за... предприятинууд һарын болон кварталаи эхиндэ гү, али ... ушын хахадта муугаар хүдэлжэ, таһалдалда ороод, таһал... ... ааа усадхажа, түсэбөө дүүргэхын тула һарын гү, али квартаа... ... ээстэ үдэр һуниигүй, хүдэлхэ-баатай болодог. Халаанһаа ... ... болзор соо гү, али коёр халаан соо олон хүнүүдые хүдэлгэ... ... зоводог байха юм. Энэнь алишье талаараа ехэ таагүй яоа... ... мал болоно: үйлэдбэрини график эбдэрнэ, ажалай журам хаза... ... ...

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ—БҮГЗДЫЕ ИЛАГША ХҮСЭ

Мүнөө манай Совет ороной бүхы хүнүүд, социалис оронуудай арадууд, бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэд, үгытэйшүүл түүхын туйлай ехэ удха шанартай ойн баярые угтахаар бэлдэжэ байна. Энэнь манай Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үндэhэ hуури табигша, агуу-ехэ вождь Владимир Ильич Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ой юм. Энэ ушартай дашарамдуулан Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет тусхай Тезисүүдые гаргаба. Партиин энэ документ соо агууехэ багшын хэhэн хэмжээгүй ехэ үйлэ хэрэг, тэрэнэй барагдашагүй ехэ үүргэ туhай онсолон хэлэгдэнэ. Мүн тэрэшэлэн хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай үзэл суртал болохо марксизм-ленинизмын улам саашаа хүргэжэ, hалбаржа байhаниие тэрэ документ дахин дахин гэршэлжэ үгэбэ.

Хүдэлмэришэн ангиин үзэл суртал гээшэ түүхэдэ анха түрүүнынхээ Карл Маркс, Фридрих Энгельс гэгшэдэй габьяагаар хүсэд дүүрэн удхатай, түхэл маягтай hургаал болоо юм. Хүдэлмэришэн анги хадаа хүн түрэлтэнэй түүхэдэ мүлжэлгэтэ обществые эсэслэн усадхаха, капиталис обществые усадхаха гэhэн агууехэ үүргэ бэелүүлхэ зэргэтэй юм гэжэ Маркс, Энгельс зааhан байна. Энэ агуу-ехэ түүхэтэ үүргээ бэелүүлхын тула хүдэлмэришэн анги эрдэм ухаанай ёhоор тодорхойлогдоhон түрүү үзэл суртале байгуулха, тэрэнээ өөрынгөө тэмсэлэй үдэр бүрийн хүтэлбэри болгохо ёhотон байба. Энэ үзэл суртале хүдэлмэришэн ангиин дунда пэбтэрүүлхэ, хүдэлмэришэн ангиин үмэнэ тудаhам түүхэтэ эорилгонуудые бэелүүлхэ талаар коммунис партиин агууехэ эмхидхэхы, ударидахы үүргэ эзэлхэ юм гэжэ Маркс, Энгельс юрэнхы дээрэнь заажа үгэhэн байгаа.

Үнгэрэгшэ зуун жэлэй hүүлэй уеhөө хойшо марксизмын агуусхэ сурталые, тэрэнэй бүхы шухала хубинуудые—диалектическэ ба историческа материализмые, политическэ экономние, научна социализмые—Маркс, Энгельсэй үнэн шаби, тэдэнэй агуусхэ хэрэгтые үргэлжэлүүлэгшэ Владимир Ильич Ленин ба тэрэнэй нүхэд хүдэлмэришэн ангиин олон тоото элдэб янзын дайсадhаа эрэлхэг эоримгойгоор хамгаалжа, тэрэ сурталые улам саашань хүргөөгөө.

Мянга найман зуун ерэзд онhоо хойшо хубисхалта ажал ябуулгана хэжэ эхилhэн Владимир Ильич Ленин хүдэлмэришэн ангиие бодото дээрээ эрдэм ухаанай ёhоор тодорхойлогдоhон марксизмын хубисхалта hургаалаар зэбсэгжүүлхын тула хамаг бүхы хүсөөрөө ажаллажа эхилээ. Энэ үеhөө хойшо Россида марксизмын хүргэлтын шэнэ шата—ленинскэ шата эхилээ юм. Хэрбээ энээнhээ урда тээ эндэ марксизм имагтал үсөөн тоото түрүү хүдэлмэришэдэй дунда нэбтэрүүлэгдэдэг, хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнтэй холбогдоогүй, хүдэлмэришэн ангиин эрилтэнүүдые хангаха талаар хүсэдөөр хэрэглэгдэдэггүй байгаа оба, Ленинэй хубисхалта ажал ябуулга хэжэ эхилhэнhөө хойшо марксизм үргэн олон тоото хүдэлмэришэдэй дунда нэбтэрүүлэгдэдэг, хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнтэй нягтаар холбогдожо эхилбэ.

Россин хүдэлмэришэн ангиин үмэнэ табигдаhан түүхэтэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула түбхын түрүүндэ марксис, шэнэ түхэлэй, хубисхалша парти байгуулха шухала гэжэ Ленин заагаа hэн. Энэ партиие байгуулхын тула залуу Ленин туйлан ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Эндээнэй ашаар 1903 ондо РСДРП-гэй хоёрдохи съезд дээрэ большевик парти байгуулагдаhаниинь мэдээжэ. Энэнь бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнэй түүхэдэ анха түрүүшын шэнэ түхэлэй хубисхалша парти байгаа юм.

Коммунис парти бэйгуулхын тула онсо ехэ хүдэлмэри ябуулхадаа, Владимир Ильич марксизмын элдэб янзын дайсадтай эбсэшэгүй хатуу шанга тэмсэл ябуулжа, марксизмын үзэл сурталай нангин сэбэр hургаалые тэдэ дайсадhаа хамгаалан абараа.

1894 ондо бэшэгдэhэн «...Арадан нүхэд» гээшэ юун бэ, тэдэнэр социал-демократуудтай хайшан гээд тэмсэнэб?» гэhэн Ленинэй томо ном соонь России хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ харша, марксизмын үзэл сурталай эбсэшэгүй дайсан болохо ородон народнигуудай үзэл сурталые шадамар бэрхээр шүүмжэлээ юм.

Өөрыгөө политическэ болон социальна талаар сулөөлхын тулөө хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлдэ марксизм онсо ехэ хүсэтэй зэбсэгынь болоно гэжэ Ленин энэ ном соогоо харуулаа. Россин пролетариадай үмэнэ, дэлхэйн бүхы пролетариадуудай үмэнэ байhан зорилгонуудhаа эгээл харюусалгатай зорилго—дэлхэй дээрэхи эгээл хойрог, хархис байгуулалта болохо хаанта засагые унагааха зорилго тудаад байна гэжэ марксистууд сооhоо эгээн түрүүн Ленин заажа үгөө hэн.

Владимир Ильич Ленинэй үүсхэл, оролдолгоор байгуулагдапан большевик парти түрүүтэй Россин хүдэлмэришэд, таряашад 1905—1907 онуудта хаанта засагые унагааха зорилгөтөй ородой түрүүшын революци хэhэн байна. Энэ революцин дарагдабашье, большевик парти хүдэлмэришэд, таряашадые саашадаашье хубисхалта хүдэлөөндэнь ударидан ябаа.

В. И. Ленинэй туйлай ехэ теоретическэ ажал ябуулгын ашаар марксизмын үзэл суртад улам саашаа урган хүргэбэ. 1908 ондо тэрэнэй бэшэhэн «Материализм ба эмпириокритицизм» гэжэ ном марксизмын философие олон тоото дансадhаа хамгаалhан, тэрэнине эрдэм наукын hүүлшэн тиналтануудай үндэhэ hуури дээрэ улам саашань хүргөөhэн байна. Энэ ном большевик партиие үзэл сурталайнь талаар бүри ехэ хурса эбсэгтэй болгожо үгэhэн байна.

Владимир Ильич Ленин марксизмын hургаалые түүхын шэнэ шатын үедэ бүхы талаарнь саашань хүргөөгөө юм. Хуушан капитализм хадаа 19-хи зуун жэлэй эсэс—20-хи зуун жэлэй эхинhээ хойшо өөрынгөө хүргэлтын эгээ дээдэ, hүүлшын шатада—империализмын шатада оробо гэжэ Ленин эгээн түрүүн зааhан байна. Империализм хадаа капитализмын үхэлэй, хосоролгын шата юм. энэнь социализм байгуулгын сэхэ бэлэдхэл мүн гээшэ гэжэ Ленин тодорхоилоо hэн.

Империализмын оршон байдалда марксизмын үзэл сурталые саашань хүргөөжэ, Коммунис партиин политикые, революцийн үедэ тэрэнэй хэрэглэхэ стратеги болон тактикые Ленин тон тодорхойгоор заажа үгөө hэн. Иньэ болохолоороо Ленинэй hургаал, ленинизм хадаа империализмын үеын марксизм болоно гэжэ зүбөөр тоологдолог болонхой.

Марксизм-ленинизмын дабагдашагүй хүсэтэй үзэл сурталаар зэбсэгжэгдэhэн Коммунис партиин түрүүтэй Россин хүдэлмэришэд, таряашад 1917 ондо Агуусехэ Октябриин социалис революци хэжэ, дэлхэйн түүхэдэ анха түрүүшынхээ гүрэнэй засагые өөрынгөө гарта абаба. Энэнь марксизм-ленинизмын үзэл сурталай онсо ехэ илалта болоо hэн. Үзэл бодол хадаа олон тумэнэй ухаан бодолдо ороходоо материальна хүсэн болодог юм гэhэн Ленинэй үгэнүүдые социалис революци эли тодоор тодорхойлжо үгөө.

Марксизм-ленинизмын үзэл сурталгансашье хуушан байгуулалтые усадхаха, пролетарска революци хэхэ, хүдэлмэришэдэй гарта гүрэнэй засаг түрэ үгэхэ ябадалда туйлай ехэ үүргэ эзэлээ бэшэ юм. Тэрэ хадаа обществын эзэн болоhон хүдэлмэришэд, таряашад, бүхы ажалшадай шэнэ, социалис байгуулалта байгуулгын түсэб табиха, шэнэ байгуулалтын сэбэр hайхан ордон бүтээхэ хэрэгтэ ажалшадай hургаалынь болохо үгөө. Владимир Ильич Ленинэй ударидалга доро коммунис партиие манай орондо социализм байгуулха гайхамшаг ехэ түсэб зохөөгоод, бүхы совет арадые нэгэ хүн шэнгээр эбсүүлээд, хүдэлмэришэд, таряашадай, бүхы ажалшадай баатардиг ажалые социализм байгуулгын нангин зорилгодо амжалтатайгаар хабаадуулжа шадаа юм. Түүхэдэ үзэгдоогүй нимэ ехэ зорилгые бэелүүлхэ зуураа, манай арад түрэл партиингаа хүтэлбэри доро олон тоото дотоодын болон гадаадын дайсадай хорото муухан эсэргүүсэлтые хүшэр хүндэ тэмсэлэй оршон бандалда дабажа гараа.

Совет арадай гайхамшагта ехэ ажал үйлэдбэриин, шэн габьяагай ашаар, Коммунис партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро мянга юhэн зуун гушаад оной тэи багта социализм илан мандаhан байна. Агуусехэ Ленинэй даабариин ёhоор, манай партиин хүтэлбэри доро ороидомнай индустриализаци хэгдэжэ, олон миллион тоото жэжэ, үмсын ажалтай таряашад социализмын замда, колхозой харгыда ороо. соёлой хубисхал амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ юм. Энэ хадаа Советскэ Союзда социализмын хүсэдөөр илаhаниие гэршэлбэ. Энэнь марксизм-ленинизмын үзэл сурталай гайхамшаг илалтань болоно.

Гитлеровскэ Германиин манай орондо хорото муухайгаар дэбтолон орожо, үүсхэhэн шуhата дайн совет арадта, совет байгуулалтада, марксизм-ленинизмын үзэл сурталда гайхамшаг ехэ шалгалта болоhон байна. Варуун Европын бүхы шахуу оронуудай хүсэ эзэсэгые хэрэглэжэ, дэлхэй дээрэхи эгээн түрүүшын, гансахан социалис ороние дайгаар эзэмдэхэ гэhэн фашистнуудай эрмэлзэлгые манай арад Коммунис партиин хүтэлбэрн доро туйлай хүндэ тэмсэлэй ашаар, баатарлиг зоригой ашаар бута сохёо hэн. Совет Арми эзэмдэгшэ дайсадhаа түрэл ороноо абархаhаа гадна, Европын, Азиин олон тоото оронуудые фашизмын, империализмын hабарhаа мулталан абараа hэн. Энэнь марксизм-ленинизмын үзэл сурталай үшөө нэгэ илалта мүн болоно.

Энээнэй ашаар марксизм-ленинизмын үзэл суртал манай ороной арадуудhа гадна, мүн бүсад олон оронуудай арадуудай үзэл сурталынь болонхой. Европо, Азиин хэдэн оронуудта социалис революци илан мандажа, тэдэнэй арадууд социализмын замда ороод, хүргэлтын замаар урагшаа дабшана.

Мүнөө үедэ марксизм-ленинизм дэлхэй дээрэ урда урдынхиhаа бүришье ехэ нүлөөтэй, хэзээдэшье дабагдахагүй агуусехэ хүсэн болонхой.

Марксизм-ленинизмын hургаалаар үндэhэлэн совет арад коммунизм байгуулжа байна. 1961 ондо манай партиин баталан абаhан Программа энэ hургаалай саашанхи ехэ амжалтануудые дахин дахин гэршэлжэ үгэбэ. Со... бүсад олон ороноуд энэ... лаар социализм байгуул... хай, Дэлхэйн социалис... улам бүри хүсэтэй болоно...

Капиталис ороноуудай... ришэн анги, тэдэнэй ... коммунис болон хүдэлмэ... партинуудаа марксизм-ле... hургаалай ёhоор капитал... шэр хүндэ оршон байдал... тэмсэлые удэр ерэхэ ту... гадхажа байна.

Урдань дарлагданги бай... лэй үедэ сүлөөржэ байhан... мүн лэ империализмда... дайн сэрэгтэ эсэргүү тэм... гэдхэнэ.

Иимэ болохолоороо, му... марксизм-ленинизм хадаа... дээрэ эгээл ургэн, эгээл н... тэй, ямаршье юумэндэ д... гүй хүсэн болонхой. Үдэ... тудам тэрэнэй тала барин... олошорно, тэрэ hургаалай... зүб номнол байhаниие тү... са зайлашагүйгөөр бат... шэлнэ.

Үнгэрэгшэ зун Моск... hон коммунис болон х... шэдэй партинуудаи зубл... сизм-ленинизмын шэнэ... боложо үгэбэ. Энэ hурга... хэйн бүхы оронуудай а... дунда улам гүнзэгырөөр н... байhаниие Москвадахи... эли тодоор гэршэлбэ.

Дэлхэйн хүдэлмэришэдэй... шадай агуусехэ вождь В... Ильич Ленинэй түрэhөөр... лэй ойе бүхы ороноуудай... партинууд үргэнөөр тэм... бэлэдхэлэй хүдэлмэри дэ... байна. Энэ ёhолол марк... низмын хүсэтэ hургаалай... бүри үргэнөөр амжалта... хэрэгтэ ехэхэн хубита... оруулна, марксизм-ленини... багдашагүй хүсые гэршэл...

Б. БА...

түүхын эрдэмэй ка...

ПАРТИИН РАЙКОМУУДЫН МЭДЭЭСЭНЭ

МУХАР-ШЭБЭР

Мүнөө үедэ аймагаймнай ажахы бүхэндэ политинформаторнуул, лекторнуудэй, партийна эхин организацинуудай секретарьнарай семинар үнгэргэдэжэ, тэндэ шухала асуудалнууд зүбшэгдэнэ. Тэдээндэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хаоадажа, үнгэрhэн жэлэй дүнгүүл туhай тоосоо хэнэ, КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүдые тайлбарилан ойлгуулха тушаа, мүн политинформаторнуудай, лекторнуудэй зорилгонуудые туhай парткомуудай секретарьнар, hургуулинуудай багшанар элидхэлнүүдые бэлдээ. Партийн райкомой харюусалгата хүтэлбэрилэгшэд уласхоорондын ошидал туhай лекциинүүдые уншана. Тиимэ семинарнуудаа «Родина», «Искра» колхозуудта, Суулгын, «Эрдэм» совхозуудта hаяын үдэрнүүдтэ үнгэргэгдөө.

Гадна КПСС-эй райком январь hарын hүүлээр научно-практическа конференци үнгэргэхээ өөлдэнэ. Тэрээндэ хэлсэгдэхэр В. И. Ленинэй ажал ябуулга, ажажайдал туушаа хэдэн темэнүүдые түсэолбэ. Тус конференциде агитколлективнуудэй, хүдөөгэй лекторнуудэй бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэд, колхоз, совхозуудай парткомуудай, аймагай предприяти болон эмхи зургаануудай парторганизацийн секретарьнар хабаадаха.

Ц. ЗАМБАЛАЕВ,
КПСС-эй райкомой пропаганда ба агитацийн таhагые даагша.

ЗЭДЭ

Коммунизм» колхозой партком отделениинүүдэй партийна эхин организацинуудай секретарьнарые, партийна бюрогой гэшүүдые, комсомолой комитедэй, мүн эхин организацинуудайнь секретарьнарые суглуулжа, тэдэнэй дунда семинар үнгэргөө. Парткомой секретарь нүхэр Ц. Д. Доржиев партийна организациингаа бэелүүлжэ ошаhан зорилгонуудые семинарта хабаадагшадта тодорхойлон ойлгуулба. Партийна эхин организацинуудай, комсомолой хүдэлмэриие яажа түсэблэхэ туhай асуудал дэлгэрэнгыгээр хэлсэгдээ, партийна болон комсомолой эхин организацинуудай секретарьнар дүй дүшэлөө хубаалдаа.

Колхоз, совхозуудта үнгэргэгдэhэн семинарнуудта В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаhан КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүдэй удха шанарые арал зондо ойлгуулха туhай хэлсэгдэжэ, семинарта хабаадагшад тусгаар дазбариинуудые абаhан байха юм.

Г. БАДМАЖАПОВ,
КПСС-эй райкомой инструктор.

АМЖАЛТАТА АЖАЛДА УРЯАЛНА

Аяншаг Улаан-Удын аймагай колхоз, совхозуудай ажалшадай түлөөлэгшэд сугларжа, үнгэрhэн жэлдэ хэжэ гараhан ажалайнгаа дүнгүүдые согсолон шэнэ түсэб үялгануудые харааhан байна.

Энэ зүблөөндэ малшад ехэ олоор хабаадалгаа. Сугларагшад «Байкал» племхозой центральна гүүртын hаалишадые ехэ халуунаар угтаа. Аймагай түрүүшүүл гүүртын hаалишан Любовь Николаевна Седыхые ажалайнь шэнэ амжалтаар амаршалаа. Энэ эхэнэр үнгэрhэн жэлдэ үнэн бүриhөө дунда зэргээр 5916 килограмм hү hаажа, республика дотороо эрхимэhэн байна. Тиихэдэ энэ зүблөөн дээрэ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой hаалишан Нунсык Банзаракцаевна Жамсаранова нүхэр Седыхтэй уулзалдажа хөөрэлдөө. Нунсык Банзаракцаевна нёдондо үнэн бүриhөө 3672 килограмм hү hаажа, аймагайнгаа бүхы колхозуудай hаалишадай дундаhаа шалгарhан юм.

Зүблөөндэ хабаадагшадай тоодо Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гаханя фермые даагша Клим Никратьевич Гусляков, «Восход» колхозой шубуушан Евдокия Гавриловна Калашникова, Иралгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын хонишод Лубсан-Доржо Эрдынеев, Даша Бальжиров, Буда-Ханда Убушеева, «Дружба» колхозой трактористка Василий Пентиков, «Советская Россия» колхозой механизатор Владимир Родионов болон бусад олониие нэрлэжэ болоно.

Зүблөөс КПСС-эй райкомой нэгдэхи секретарь Н. Б. Иринчеев нэрэжэ, аймагай ажалшадан депутадуудай Соведэн түрүүлэгшэ нүхэр Д. А. Шикулода элидхэл хэлэхыень үгэ үгэбэ.

Нүхэр Шикуло аймагай хүдөө нютагай ажалшадай саашанхи хараа түсэбүүд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд туушаа үргэн зугаа дэлгээ. Иигэжэ элидхэл туушаа арбаад хүн үгэ хэлэhэн байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайн фермые даагша нүхэр К. П. Гусляков ажахынгаа hү, мяха, нооhо, үндэгэ гүрэндэ худалдаха үнгэрhэн жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэhэн туhай хөөрэжэ, мяха гүрэндэ туушааха 1970 оной хахад жэлэй түсэб дүүргэhые дуулгаа. Колхоз hү, үндэгэ худалдаха түсэбүүдээ амжалтатай бэелүүлжэ захалаа. Тиихэдэ фермын гахайшад нёдондо тут бүреэ 11,7 центнер мяха туушаагаа. Мүнөө жэл гахайшан өөхэн 13 центнер мяха туушаахаар шидэбэ. Фермын коллектив хамта дээрээ 1000 центнер мяха туушаахаар харааланхай.

«Байгал» племхозой центральна гүүртые даагша нүхэр Кавгаулин hү ехээр hааха дүршэл туhай хөөрэбэ. Нёдондо энэ гүүртын 12 hаалишадай долоониинь тут бүреэ үнэн бүриhөө дунда зэргээр 5000 килограммhаа үлүү hү hааhан байна. Иигэжэ гүүртын үнэн бүриhөө үнгэрhэн жэлдэ дунда зэргээр 5150 килограмм hүн абтаа. Эндэхи hаалишад үбэлэй hарануудта үнэн бүриhөө дунда зэргээр 1800 килограмм hү hаахаар шидэнхэй. Энэ үилга амжалтатай бэелүүлэгдэнэ. Мүнөө гүүртын үнэн бүриhөө сүүдхэдээ нэгэ пүүдhээ бага бэшэ hүн hаагдана.

Иралгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын Дооло Иралгын гүүртые даагша Д. Б. Бадмаев hаалишадайнгаа хайшан гэжэ ажаллахадаа hааляа жэл бүри дээшэлүүлдэг туhай хөөрөө. Дүрбэн жэлэй саада дээ эндэ үнэн бүриhөө жэлдээ 2070 килограмм hүн абгагша бэлэй. Мүнөө энэнь 1155 килограммаар дээшэлэнхэй.

Удаань трибунада «Маяк» колхозой главна агроном В. П. Михалев гаража, сугларагшадай анхаралда үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ асуудал табяа.

Тиихэдэ «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ П. И. Лубсанов аймагай хүдөө ажахын управлениин мэргэжэлтэдэй ажаллаа муугаар, хайша хэрэг хандалгые шүүмжэлhэн байна.

Элидхэл туушаа Калининай нэрэмжэтэ колхозой зоотехник П. С. Кулаков, «Искра» колхозой түрүүлэгшэ Б. Г. Буянов, КПСС-эй райкомой нэгдэхи секретарь Н. Б. Иринчеев гэгшэд үгэ хэлээ.

Удаань сугларагшад 1970 оной социалис уялгануудые баталан абаhан байна.

Hүүлээрнь түрүү ажахынуудта дамжуулгын Улаан тугууд, малшад болон таряашадта диплом, Хүндэлэлэй грамота болон үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа. Иигэжэ КПСС-эй райкомой ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дамжуулгын Улаан туг Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо барюулагдаа. Колхоз нёдондо гүрэндэ мяха худалдаха түсөөө 123 процент, hү—103 процент, үндэгэ—102 процент, нооhо хайшалха түсэбөө 143 процент дүүргэhэн байна.

Гадна Харганын hаалиин гүүртын коллектив дамжуулгын Улаан тугта хүртөө. Энэ гүүртынхид үнэн бүриhөө жэл соо дунда зэргээр 2379 килограмм hүн hаагдаа.

Тиихэдэ аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Д. А. Шикуло Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Т. И. Громовада Арадай ажахын туйлалтануудай выставкын мүнгэн медаль барюулаа. «Улаан Оронго» колхозой hаалишан Д. Л. Тарбаева, «Авангард» колхозой гэшүүн Е. У. Дорофеева гэгшэд бронзо медальнуудта хүртөө.

Улаан-Удын аймагай колхоз, совхозуудай ажалшадай амжалтань тэдэниие ажалай бүри ехэ илалта тээшэ уряална.

А. НАГАСЛАВВ.

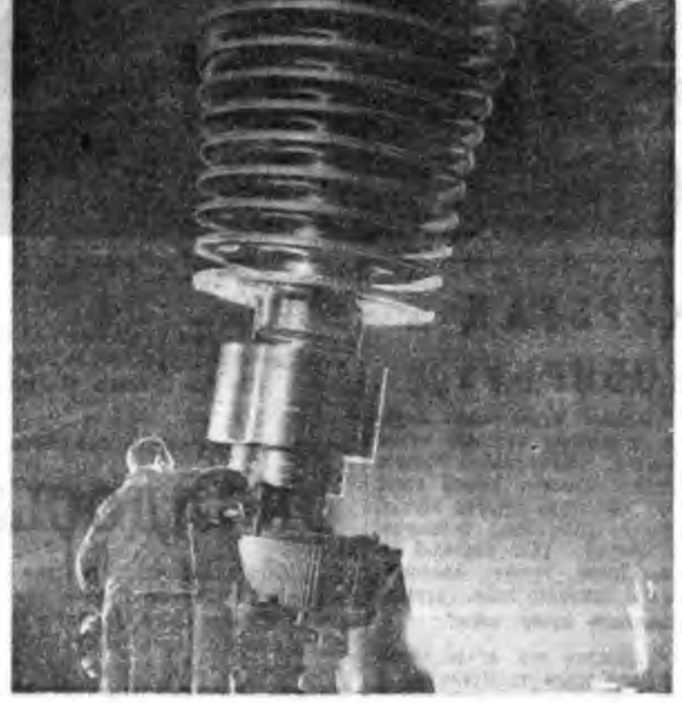

ЛЕНИНГРАД. КПСС-эй XXII-дохи съездын нэрэмжэтэ металлическа заводой коллектив В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэн ойн хүндэлэлдэ абаhан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байнхай. Табан жэлэй дүрбэдохи жэлдэ энэ коллективэнхид 300 мянган киловатт хүсэтэй ууралай турбинануудые бүтээн гаргалгые нэгэ хахад дахин схэ болгоо.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: турбинын роторые шалгажа байна.
ТАСС-ай фото.

КИРГИЗЭЙ ССР. Токтогульска ГЭС-эй барилгын монтажнигууд хабсагайнуудай хоорондо бетон шудхаха бэлэдхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. ГЭС-эй гэрэй hуурнин хүрьhэн жэгдэлэгдэжэ байна.
Энэ ГЭС хадаа эгсэ өөдөө гараhан хоёр хабсагайн хоорондо байха юм. Тиимэhээ барилгын материал тушкелеэр асарагдаха.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилгада материал асарха туннелиин барилга дээрэ.
ТАСС-ай фото.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНА

ЗАЛУУ МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ hҮРГУУЛИНУУД

СПАССК-ДАЛЬНИЙ (Приморско хизаар). Сун-Ят Сенэй нэрэмжэтэ ба Лефинский совхозуудай үндэhэ hуури дээрэ Приморско хизаардахи залуу механизаторнуудай түрүүшын хоёр hүргуули нэгдээ. Хүдөөгэй техническэ мэргэжэл шудалха туhай партиин уряада харюу болгон, 100 шахуу хүн хэшэлнүүдтэ ябажа эхилээ. Мүнөө иимэрхүү hүргуулинууд хизаарай дүрбэн томо совхозуудай үндэhэ hуури дээрэ эмхидхэн байгуулагдажа байна. 300 залуу хүбүүд, басагад тэндэ hурахаар бэлэн байhанаа мэдүүлээ. Партиин ба ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй уряалаар залуушуулые хүдөөгэй техническэ мэргэжэлдэ hургаха талаар Приморидо ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Олонхи дунда hүргуулинуудта, колхозуудаа болон совхозуудта трактористнуудаа болон жолоошодой курсануудаа эмхидхэгдээ. 10 класс дүүргэhэнэй удаа түрэл тосхэндоо үлэхөөр шиидэhэн мянга шахуу хүүгүүд, басагад тэдэ курсануудта hуралсажа байнхай.

(ТАСС).

ТОКАРЬ ШЕЙДАБЕКОВЭЙ ГАБЬЯА

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Азербайджанай трубопрокатна заводой хүдэлмэришэн болохо мэргэжэлтэй болоhон Аскер Мамедов токарь Минатжатдин Шейдабековэй зуудахи hургашань байба. Ажалай ветеран залуу хүнүүдые ажалайнь замда гаргаhан түүхэтэй.

Инструментально-механическа цехэй токарь М. Шейдабеков хори гаран жэл соо эндэ ажалладаг юм. Эрхим станочник байhан тула тэрэ өөрынгөө hурагшадта бүхы дүй дүршэлөө, мэргэжэл шадабаряа дамжуулан үгэдэг. Багшадаал адли, тэдэнэр бүлтадаа табан жэлэй түсэбөө дүүргэнхэй.

(ТАСС-ай корр.).

КОЛХОЗОЙ ФЛОТИЛИ ЗАГАhА ОЛЗОБОРИЛНО

ХАБАРОВСК. (ТАСС). Хабаровска хизаарай колхозуудай флотили Камчаткын хахад арал шадар загаhа олзоборилжо эхилбэ. Түрүүшын 500 центнер загаhан туушаалгын пунктда абаашагдаа.

Тус хизаарай загаhа олзоборилдог колхозуудаа Номгон далай дээрэ улам ехээр загаhа барилдаг болоо. Тэдэнэр мүнөө жэлдэ 481 мянган центнер загаhа туушааха уялгатай. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ гурбанай нэгэ хүбээр ехэ гэшэ.

Амарай совхозуудаа өөрын флодтой болохонь. «Новый путь» гэжэ колхозой, Амар шадар оршодог Блюхерэй нэрэмжэтэ артелиин шэнэ гурбан сейнер үбэлэй үедэ загаhа олзоборилхоёо түрүүшынхээ гараба. Далай дээгүүр тамаран ябадаг баазануудаа олзоборилhон загаhыень тэндэнь туушаан абаха юм.

ОНСО УЛАРИЛТАЙ ШУБУУДАЙ ФАБРИНАНУУД

ТАШКЕНТ. (ТАСС-ай корр.). Узбекистанда шубуудай онсоularилтай түрүүшын 9 фабрика эии болгогдохонь. Ташкент шадархи «Узбекистан» гэжэ нэгэ фабрикада тусхай туhэрэлгэнүүд асарагдаба. Кондиционернүүд, вентиляторнууд, уhанай ... нүүд болон hолжордог ха... дай туhаламжаар фабрикы... рань хүргөөгдэхэ юм. Ү... суглуулжа абаха, сортолго... дэлмэриhөө эхилээд фаб... баара сэбэрлэхэ хүрэтэр... хүдэлмэринүүдынь автомат... гаар хэгдэхэ юм.

КОЛХОЗУУД ЗАВОДУУДЫЕ БОДХООНО

Алас-Дурна зугэй загаhа... борилгын колхозуудаа сулна... барилгын гурбан завод... эхилээ. Тэрэ заводынь... колхозуудай мүнгэ зөөрөө... ригдаха юм.

Номгон далайн ба Амарай... шадар загаhа олзоборилдо... шахуу артель тоологдолог... Эдэ ажахынуудаа 2600 суд... юм. Тэдэнние заhабарилхын... 16 баазаа эмхидхэн байгуулаг... хай. Эдэ предприятинуудай... шадалынь бага. Колхозуудай... рим суднануудаа ехэ захилнуу... гүрэнэй предприятинуудаа... заhабарилга хүүлэхэ ушаа... болодог.

Түсэбтэ табан жэлэй дүр... хи жэлдэ колхозуудаа 8 мил... шахуу центнер загаhа туша... Тэдэ колхозуудаа ашаг олзо... оруулханхай, тиимэhээ шэнэ... водуудые бариха мүнгэ hом... аргатай байна бшуу.

Гэхэтэй хамта Сахалин, К... чатка, Примори шадархи заh... рилгын баазануудаа шэнэдхэн... бэгдэхэ байна.

НЭГЭДЭМЭЛ ЭНЕРГЕТИЧЕ... СИСТЕМЭ

Ороной Европын хубин... ЕЭС-тэ Закавказинн нэгэ... энергосистемэ январинн 20... холбогдобо. Тингэжэ КПСС... XXIII съездын Директи... дээр хараалагдаhан ССС... Европын хубидахи нэгэдэ... энергетическэ системэ байгу... га гол түлэб дүүрэбэ.

Москвагай Раушска үйл... байшан соо ажаллагшад (... түбэй ба Урда зугэй, Ур... Баруун-хойто зугэй, Дун... Волгын, Хойто Кавказай... томо электростанци дээрэ м... юун боложо байhан туhай... тыень мэдэжэ байдаг. ССС... Европодохи хубиин энергосе... мын хүдэлмэриие залан таар... даг түбэй диспетчерскэ пульт... лэ байдаг юм.

Уужам, ехэ залай нэгэ хан... улаан ба ногоон лампочкан... даар гэрэлтүүлэгдэhэн тон... схемэ бии юм. Тэдэнь элект... станциинуудые харуулна гэ... Абаахайн шулhэн шэнгээр х... богдоhон электро-дамжуулгын... нинууд зураатан. Сочи Б... тосхон хөөрөй хоорондо ЛЭП... тагдаа гэжэ тэмдэглэгдээгүй б... гаашье hаань, январиин 20-... диспетчернүүд энэ линидэ... анхаралаа хандуулаа. Ушар м... гэхэдэ, энэ лини ороной Е... дохи хуоиин нэгэдэмэл энер... системэдэ Закавказине холб... арга олгоо.

Мүнөө Советскэ Союз дотор... нэгэдэмэл 9 энергосистемэ худ... нэ. Тэдэнэй эгээн томонь—Е... роподохи хубиин нэгэдэмэл энер... госистемэ гээшэ. Мүнөө т... энергосистемэ 93 миллион шах... киловатт хүсэтэй 600 шахуу... электростанциинуудые нэгэдхэн...

(ТАСС).

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ МҮРЫСӨӨН

Яруунын аймагай потребсоюзай хүдэлмэрилагшэд үнгэрэгшэ жэлэйнгээ түсэб бүхы зүйлоорнь дүүргэhэн ошаагаа. Жолоошод Н. Белоусов, А.Байбородин Г. Попов, В. Степанов, В. Борисов, Б. Доржиев гэгшэд ямаршье сагта аян замдаа hаатангүй, графигайнгаа ёhоор абаhан ашаагаа эзэдтэнь хүргэдэг байгаа.

Хүн зоной дунда хүндэтэй болоhон эдэнэр энэ жэлдэшье эрхим амжалта туйлахаар хоорондоо социалис мүрысөө үүсхэhэн байна. Мүрысөөндэ оролсоhон жолоошон бүхэн дүрөө hарынгаа түсэбые апрелиин 22-то болзорhоонь урид дүүргэхэбди гэhэн уялга абаба.

В. БАЙБОРОДИН.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

ПОЛЬШЫН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. **Ниислэл хото Варшава жэлһээ жэл бүхэндэ урган һалбаржа байна. Шэнэ районууд болон гудамжануудта үндэр үндэр гэрнүүд бодоно.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Варшавын шэнэ районуудай нэгэн.

ТАСС-ай фото.

МНР

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ онсо шалгарагшадые шагнаха ба дүнгүүдые гаргаха гурим тухай тогтоол МНР-эй ниислэл хотодо баталан абтаа.

Дэлхэйн пролетариадай вождь В. И. Ленинэй түрэһэн үдэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлээд, ороной ажалшад арадай ажахын ба соёлой бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдөө горитой амжалта туйлаба гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ.

Ойн баярай мүрысөөндэ эрхим дүнгүүдые туйлаһан түрүү аймагуудта, промышленна предприятинуудта, хүдөө ажахын, соёлой, медицинын болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын эмхи зургаануудта МНРП-гэй ЦК-гай, Арадай Ехэ хуралай президиумэй, МНР-эй Министрнүүдэй Советэй, МНР-эй профсоюзуудай Центральна Советэй дурасхаалай тугууд, дипломуд барюулагдаха юм. Промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэридэ онсо шалгарагшад, алба хаагшад, интеллигенциин түлөөлэгшэд, сэрэгшэд болон офицернүүд Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаха юм.

НРБ

СОФИ. (ТАСС). Болгариин национальна олзо доход үнгэрэгшэжэлдэ 7,7 процентээр, харин промышленна үйлэдбэри 10 процентээр ургаа. Болгариин газетэнүүдтэ толилогдоһон Гүрэнэй информациин управлениин мэдээсэл соо эдэ тоонууд үгтөө. Сагай уларилай таагүй муу байбашье, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ 2 үлүүтэй процентээр нэмээ. Гектар талмай бүриһөө дунда зэргээр 24,5 центнер шэнээсэ хуряагдаа. Транспортын ба хэлхеэ холбооной, худалдаа наймаан болон барилгын хүгжэлтэдэ шэнэ амжалтануд туйлагдаа.

Арадай Болгариин 25 жэлэй ойдо туйлагдаһан дүнгүүд табан гол түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлтын үндэһэ һуури боложо үгэхэ гээд мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ. Үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлтэй болгохо, саашадань томодохо, эрдэм ба техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ улам түргэнөөр нэотэрүүлхэ хэрэгтэ 1970 ондо гол хүсэеэ шэглүүлхэ ёһотой.

ЧССР

ПРАГА. (ТАСС). Залужа хотодохи (Хойто Чешскэ область) Чехословак-совет хани барисаанай нэрэмжэтэ орон дотороо томо химическэ комбинадта предприятиин уралан нарижуулагшадай 1969 ондо хэһэн хүдэлмэриин дүнгүүд гаргагдаба. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, технологи нарижуулха, материал алмахаар хараалһан 317 дурадхал комбинадай хүдэлмэришэд, техчигүүд, инженернүүд оруулаа. Тэдэ дурадхалнуудай 178-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Экономическа ашаг үгэсэнь 3,5 миллион крон болоо. Уралан нарижуулагшадта 300 мянга үлүүтэй крон шан барюулаглаа.

КНДР

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). Хүдөө нютагуудые электрижүүлхэ талаар Корейн Арадай Демократическа Республикада ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Байгша оной октябрьда нээгдэхэ Корейн Арадай партиин V съезд хүрэтэр эдэ бүхы хүдэлмэринь дүүргэгдэхээр хараалагданхай.

«Нодон синмун» гэжэ газетын мэдээсэһанэй ёһоор, Хойто Пхенан провинциин хүдөө тосхонуудые электрижүүлхэ хэрэгтэ горитой амжалта туйлагдаа. Энэ провинциин бүхы хүдөө нютагуудта электролининүүд татагдаа.

КНДР-эй тараашадай тосхонуудай 91 үлүүтэй процентнь электрижүүлэгдэнхэй.

МНР. **Улаан-Баатар хотын уран гартанай артель ехэ гоё зүйлнүүдые бүтээнэ. Модон дээрэ хэгдэһэн һиилүүр, шаажан һаа бүтээгдэлэн дүрсэнүүд, шабараар хэһэн лонхонууд хүнэй дура булнана.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран зурааша Б. Цырендорж шаажан амһартые шэмэглэжэ байна.

ТАСС-ан фото.

ЭДЭБХИТЭЙШҮҮЛЭЙ ХАЖУУГААР...

...нэйшье мэдэһээр, арад зоной ...д хэблэл тараалгада онсо анхаа...д хандуулагдажа, республика...аймагуудай «Союзпечатиин» ...мэрилэгшэдтэ туһаламжа ...гдэн, партийна, советскэ, ...ойозна эдэбхитэд олоброе ха...уулсадаг гээшэ. Хаана, алин ..., аймагуудта арад зоной дун...блэл тараалгада һайн анха...ануулагданаб, тэндэл олон ...удөөтэй сагтаа уншажа һуу...атай газетэ, журнал саг ...бэшүүлжэ абаһан байдаг. ...нь, жэл бүри аймагайнгаа ...дай дунда хэблэл тараал...дэлгэрһэн социалис мүрысө...эрхимлэжэ гарадаг. Захаа...аймагай «Союзпечатиин» ...вые абаад үзэе. Тус агентин начальнигаар хэдэн жэлэй ...да ажаллажа ябаһан О. Ж. ...хэблэл тараалгын шухала ...ниин эхилхэдэ нютагайнгаа ...д, хэлхеэ холбоон, почта...худэлмэрилэгшэдтэ түшэг...дидхэлэй ехэхэн ажал хэжэ ...дэг. Тиимэнээл шэнэ жэлэй ...дүрэхэдэ, нютаг бүхэнэй ...холбооной таһагууд эрхим ...лга туйлаһан лэ байдаг юм.

1970 ондо тус аймагта 1090 хэһэг «Буряад үнэн» газетэ уншагшадай дунда тараагдаһан байна. Энэнь республикын бусад аймагуудта орходоо эгээл олон газетэ тараагдаһан болоно ха юм. Эндэ хэлхеэ холбооной начальнигууд Д. Г. Дансарунова, Н. М. Курмышева, А. А. Елизарова, Л-Ц. Д. Очиров, почтальонууд М. Б. Соктоева, А. Л. Ламаева, хэблэл тараалгада эдэбхитэйгээр хаоаадалсаһан аймагай үйлэдбэриин управлениин зоотехник Д. Б. Дашиев гэгшэд ябаһан газартаа хүн бүхэнтэй хөөрэлдэжэ, тэдэнэй дуратай газетэ, журналда захил хүүлжэ үнгэрһэн байха юм.

Мүн Баргажанай аймагай Улаанай хэлхеэ холбооной таһагай начальник Л-Х. Бадмаев, тэндэхи XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой парткомой зүгһөө хэблэл тараалсахаар тэмилэгдоһон түлөөлэгшэдтэй хамта 1970 оной газетэ, журнал олоор тараажа шадаһан байна. Мүнөө XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 200 гаран хүн «Буряад үнэн», 100-гаад хэһэг «Правда», мүн эды шэнээн «Советская Россия», «Известия», «Комсомольская правда» болон партийна бусад журналнуудые захижа уншадаг болоһониинь һайшаалтай.

Сэлэнгын аймагай ниитын түлөөлэгшэдэй дундаһаа XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Сэмжит Биликтуевай нюрые дурдамаар. Нүхэр Биликтуев нютагайнгаа ажалшадай дунда жэл бүхэн хэблэл тараалсажа ябадаг, эгэхэ сусахые мэдэхэгүй, урагшаа һанаатай хүн юм.

— Сэмжит Базарович Түхэм нютагтаа 1970 ондо уншагдаха газетэ, журнал тараалгые хэзээ хэзээнэйхиһээ эдэбхи үүсхэлтэйгээр, бэлэрсье тарааһан байна. Мүнөө тус нютагай ажалшад 70 гаран «Буряад үнэн», хэдэн арбаад «Правда Бурятии», «Улаан Сэлэнгэ» «Правда», «Известия», «Сельская жизнь» болон бусад газетэнүүдые, «Огонек», «Крестьянка», «Сельский механизатор», «Байгал», «Здоровье» гэхэ мэтэнэдэн хэблэл захиһан байха юм. Тиихэдэ колхозой гурбадахи отделениин коммунистнууд «Партийная жизнь», «Политическое самообразование», «Коммунист» журналнуудые захюулһан. Мүнөө эндэ аяар 49 янзын хэблэл нютагай ажалшадай дунда захюулагдаад байна,—гэжэ Сэлэнгын аймагай «Союзпечатиин» агентствын начальник Х. Г. Пальшина һаяхан мэдүүлһэн байха юм.

Тэрэшэлэн энэ аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй дунда хэблэл тараахаар эльгээгдэһэн ниитын түлөөлэгнэ, колхозой зоотехник Цыден Цыреторовна Цыреторова уншагшадай дуратай газетэ, журналые захюулжа абахадань ехэ нүлөө үзүүлһэн ошиха юм. Тэрэнэй хүн бүхэнтэй хөөрэлдэжэ, ойлгуулгамжын хүдэлмэри һайнаар ябуулһанайнь ашаар, 73 хэһэг «Буряад үнэн» газетэ, мүн «Правда», «Известия», «Советская Россия», «Комсомольская правда», «Сельская жизнь» газетэнүүдые колхозой гэшүүн бүхэн абаг болобо ха юм.

Зэдын аймагай «Мир» колхозой Дэдэ Бургалтай тосхоной ажалшадай дунда үнинэй хулеэгдэдэг, хүндэтэ айлшаниинь болоһон почтальон Дымбрыл Сосорова шэнэ ерэһэн газетэ, журнал, бэшэгүүдээ саг дарыдань тараажа ябахынгаа хажуугаар уншагшадтаа шадамар бэрхөөр хандажа, газетэ, журнал захюулжа гарадаг. Энээнэйнгээ ашаар мүнөө колхозсоогоо эрхим почтальонуудай тоодо оролсоһон байха юм.

Арад зоной дунда хэблэл тараалгые улам һайжаруулхыч хойноһоо шармайн оролдожо ябаһан почтальонууд, ниитын түлөөлэгшэд, «Союзпечатиин» агентствэнүүд, колхоз, совхозуудай парткомуудай хажуугаар, энэ шухала кампани миин өөрөө бүтээхээр һанадаг зарим хүтэлбэрилэгшэд үзэгдэнэ. Жэшээ болгон Баргажанай аймагай Дэрээнэй, Хурамхаанай совхозуудай парткомой секретарьнууд А. Ф. Гергесов, И. Д. Дампилон, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь Б. Б. Ринчино гэгшэд зоной дунда тараагдамаар хэблэлые тоонгүй үнгэршэһэн байха юм. Энээнһээнь боложо, дурасагдагша колхоз, совхозуудай олохон малшад, тариашад, механизаторнууд саг соогоо газетэ, журналнуудаа захижа үрдеэгүй. Мүн Баргажанай аймагай центрэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда хэблэл тараалга тиимэшье һүрхэй бэшэ.

Мүн республикын зарим аймагуудай уншагшадай дунда буряад хэлэн дээрэ гарадаг журнал, газетэнүүдые удаанаар, аали нобшоор тарааһан байна. Тэдэнэй дундаһаа Бэшүүрэй, Зэдын, Яруунын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Удын аймагуудые нэрлээ. Тиигэжэ дурсагдагша аймагуудай «Союзпечатиин» агентствын хүдэлмэрилэгшэд урда урдынхиһаа үсөөн газетэ, журнал тарааһан байна. Эдэ аймагуудай партийна, советскэ органуудай хүтэлбэрилэгшэд буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг журнал, газетэнүүдэй бүри олоор тараагдажа байхын зорилгоор эмхидхэлэй хүдэлмэри нютаг, колхоз, совхозуудай почтальонууд, эдэбхитэд, ниитын түлөөлэгшэдэй дунда һайжаруулха бэзэ гэжэ һанагдана.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ТОВШО ДОХЁО

☆ **ЦАКИР ТОСХОНДОХИ** интернат һургуулиин, больницын, мүн зарим гэрнүүдые газаа талаһаань харахада, задагай зайран байһан зандаа. Дурсагдагша эмхи зургаанай, һургуулиин байшангай нюур талые гоё һайхан плакат, уряа лозунгнуудаар шэмэглэхэ сагынь жүрэжэ ерэһээр үнинэй. Зүгөөр тосхонойнгоо гудамжа, талмай, гэр байранууды болбосон түхэлтэй болгожо байха зорилготой Пакирай сомоной Соведэй ажаһуудалай комиссиин гэшүүд юугээ хүлеэжэ, хаража ябадаг түлөөлэгшэд ба?

Б. ШОЕНОВ.

Захаамин.

☆ **ХЭЖЭНГЭ.** «Октябриин 50 жэлэй» нэрэмжэтэ совхозой Орот тосхондо модо хюрөөдэдэг пилорама, гурил татадаг тээрмэ бии гэжэ тоологдодог. Һүүлэй үедэ тэдэниие худэлгэхэ моторой үгы дээрэһээ тэдэмнай миил ошиханхай. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд эдэ бүгэдые мэдэжэ байбашье, һаа, тодорхой хэмжээ абанагүй.

Р. МУНКУЕВ.

Улаан-Удын аймагай Дэдэ-Жэрэмэй найман жэлэй һургуулиин эхин классуудай багша Капитолина Савельевна Рандина тухай магтаалай үгэнүүдые дуулахат. Нүхэр Рандина энэ һургуулида худэлһөөр оройдоол табан жэл боложо байна. Зүгөөр һуралсалай, хүмүүжүүлгын худэлмэри тэрэнэй класста һайнаар табигданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К. Рандина.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

Редакцида ерэһэн бэшэг

ҺУРГУУЛИНУУДАЙ АНХАРМААР НЭГЭ ЗҮЙЛ

Мүнөө үедэ ниитэ һуралсалай ...мэн жэлэй оа дунда һургуулинуудта һуража байһан залуу ...д, басагадай олонхинь худөө ...агуудтаа үлэхэ, худөө-ажахы...д ажаллаха байна. Тиимэнээ колх..., совхозло худэлжэ баинхадаа ...ар өлдүүрилхэ, уһалха худэлхэ, мүн мал ажалдашье, ...эрилэгшье ябахадаа уһа хэ...гэнгүй байжа шадахагүй гэжэ ...ханаб. Мүн газар уһалаад бай...н, ган гасууршье болоо һаань, ...л бүри һайн ургаса хуряажа ...лохо.

Тахэтэй хамта Буряадай ресбликын һургуулинуудта уһа үйлэ...лгэ тухай, газар уһалалга ...хай оройдоо заагдадаггүй, эндэн ...хай нэгэшье учебник соо хэлэгдэгүй байна.

Би Буряадай гэгээрэлэй ми...нистерствэй баталагдажа, республикын номой хэлэлээр барлагдаһан гараһан Н. П. Егунов болон ...адай «Буряад орон СССР-эй ...хэлэ», А. Р. Богдановай «Түүхэл Буряад», Б. В. Башкуев ба А. Г. Пастернагай «Буряадай АССР-эй географи» гэһэн номуудые уншажа үзөөд, газар уһалалга тухай бэшэгдээгүй байхадань гайхааб.

Хэнэйшье мэдэһээр тус ажал Буряадта үнэ холоһоо эрхилэгдэдэг. Эндэ 165 мянган гектар газар уһалагдадаг байна. Буряадта мэдээжэ, дүй дүршэлөөр баян луговодууд олон, тэдэнэр жэл бүри һайн ургаса түйладаг, гадна уһа хэ...гэнгүй байжа шадахагүй гэжэ ...ханаб. Мүн газар уһалаад бай...н, ган гасууршье болоо һаань, ...л бүри һайн ургаса хуряажа ...лохо.

Тахэтэй хамта Буряадай ресбликын һургуулинуудта уһа үйлэ...лгэ тухай, газар уһалалга ...хай оройдоо заагдадаггүй, эндэн ...хай нэгэшье учебник соо хэлэгдэгүй байна.

Би Буряадай гэгээрэлэй ми...нистерствэй баталагдажа, республикын номой хэлэлээр барлагдаһан гараһан Н. П. Егунов болон ...адай «Буряад орон СССР-эй ...хэлэ», А. Р. Богдановай «Түүхэл Буряад», Б. В. Башкуев ба А. Г. Пастернагай «Буряадай АССР-эй географи» гэһэн номуудые уншажа үзөөд, газар уһалалга тухай бэшэгдээгүй байхадань гайхааб.

Хэнэйшье мэдэһээр тус ажал Буряадта үнэ холоһоо эрхилэгдэдэг. Эндэ 165 мянган гектар газар уһалагдадаг байна. Буряадта мэдээжэ, дүй дүршэлөөр баян луговодууд олон, тэдэнэр жэл бүри һайн ургаса түйладаг, гадна уһа хэ...гэнгүй байжа шадахагүй гэжэ ...ханаб. Мүн газар уһалаад бай...н, ган гасууршье болоо һаань, ...л бүри һайн ургаса хуряажа ...лохо.

Тахэтэй хамта Буряадай ресбликын һургуулинуудта уһа үйлэ...лгэ тухай, газар уһалалга ...хай оройдоо заагдадаггүй, эндэн ...хай нэгэшье учебник соо хэлэгдэгүй байна.

Би Буряадай гэгээрэлэй ми...нистерствэй баталагдажа, республикын номой хэлэлээр барлагдаһан гараһан Н. П. Егунов болон ...адай «Буряад орон СССР-эй ...хэлэ», А. Р. Богдановай «Түүхэл Буряад», Б. В. Башкуев ба А. Г. Пастернагай «Буряадай АССР-эй географи» гэһэн номуудые уншажа үзөөд, газар уһалалга тухай бэшэгдээгүй байхадань гайхааб.

Хэнэйшье мэдэһээр тус ажал Буряадта үнэ холоһоо эрхилэгдэдэг. Эндэ 165 мянган гектар газар уһалагдадаг байна. Буряадта мэдээжэ, дүй дүршэлөөр баян луговодууд олон, тэдэнэр жэл бүри һайн ургаса түйладаг, гадна уһа хэ...гэнгүй байжа шадахагүй гэжэ ...ханаб. Мүн газар уһалаад бай...н, ган гасууршье болоо һаань, ...л бүри һайн ургаса хуряажа ...лохо.

Тахэтэй хамта Буряадай ресбликын һургуулинуудта уһа үйлэ...лгэ тухай, газар уһалалга ...хай оройдоо заагдадаггүй, эндэн ...хай нэгэшье учебник соо хэлэгдэгүй байна.

Би Буряадай гэгээрэлэй ми...нистерствэй баталагдажа, республикын номой хэлэлээр барлагдаһан гараһан Н. П. Егунов болон ...адай «Буряад орон СССР-эй ...хэлэ», А. Р. Богдановай «Түүхэл Буряад», Б. В. Башкуев ба А. Г. Пастернагай «Буряадай АССР-эй географи» гэһэн номуудые уншажа үзөөд, газар уһалалга тухай бэшэгдээгүй байхадань гайхааб.

Хэнэйшье мэдэһээр тус ажал Буряадта үнэ холоһоо эрхилэгдэдэг. Эндэ 165 мянган гектар газар уһалагдадаг байна. Буряадта мэдээжэ, дүй дүршэлөөр баян луговодууд олон, тэдэнэр жэл бүри

ТҮРЭЛ ХЭЛЭН, ТҮРЭҺЭН ДАЙДА

УНШАЖА ҺУУХАДА УРМАТАЙ

Жэлһээ жэлдэ Банзаровай нэрэмжэтэ пединститудай буряад хэлэ бэшэгэй таһагта орохо гэжэ шалгалта үгэгшэд олошоржо байна. Тэдэнэй түрэлхи хэлэ ба литературыяа мэдэсэнь улам һайжаржа байна. Энэнь тэдэнэй түрэлхи хэлэ ба литератураар хэһэн шалгалтын худэлмэринүүдһээ харагдана. Илангаяа энэ жэлдэ манай буряад һургуулинуудай һурагшадай түрэлхи хэлэ ба литератураар бэшэһэн зохёолнууд удха болон найруулгаараа найн байба.

Мүнөө манай таһагай нэгэдэхи курсда ороод һуража байгшадай дунда буряад хэлэ ба литератураар зохёол бэшэхэдээ удха түгэлдэр, уран хурса, жэнхэни буряад хэлээр бэшэдэгэйнгээ хажуугаар түрэл арадтаа, түрэлхи хэлэндээ дуратай байһанаа харуулһан, түн сэдьхэлэйнгээ дотороо гаргаһан бодолнуудаар баян зохёолнуудые бэшэһэн зон олон. Тэдэнэй зохёолнуудые уншахадаа, хэды һайхан бодол зосоогоо хадагалжа ябаһан, хэды шэнээн шэн зорнгоор түлхигдэн, өөрынгөө наһанай мэргэжэл һунгаһан нүхэд манай дунда ябанаб гэжэ мэдэжэ абаха байнабди. Эдэнэймнай сэдьхэжэ ябаһан сэдьхэл, наһажа ябаһан наһал бултандамнай һургаал болохонь алгадгүй!

Ушар нимэһээ би мүнөө жэлдэ орогшодой зохёолнуудһаа хэдэн хэнэгыень доро тунхаглажа, уншагшадай үмэнэ үзүүлхэ хүсэлтэй байһанаа гүйсүүлнэб.

* * *

«Буряад хэлэнэй баялиг гээшэ дороо оёоргүй, дээрээ хабхэггүй» гэһэн темэдэ бэшэгдэһэн зохёолнуудһаа үгтэһэн хэнэгүүдые уншаад үзэгты.

1.

«...Түрэлхи хэлэн ургажа ябаа залуу үстэнние коммунис һоор хүмүүжүүлхэ хүсэтэ зэбсэгүүдэй нэгэнниинь мүн».

(КПСС-эй Программа).

«...Эхын һайхан һүнтэн хамта эльгэ зүрхэндэмнай орожо шэнгээшэ түрэл хэлэмнай бултанда гамтай түрбэлгүй нангин баялиг гээшэ».

(Н. Дамдинов).

Ойлгоошьегүй байтарни, арбан жэл үнгэржэ, урдамни хэдэн олон, элдэб янзын харгынууд нээгдэбэ. Бидэнэй һургуули дүүргэхэеэ байхадамнай, багшанарнай саашаа хаана һурахабта, һайн бодожо үзэгты гэжэ хэлэгшэд һэн. Энэ тон зүб заабари. Мэргэжэл бүхэн һайн гээд лэ, хүнгэн гоё гү, али нэрэтэй солотой болгодог юумэ руу бэшэ, харин үнэн сэхэ сэдьхэлынь хайшаа тэгүүлнэб, хаана байгаа һаа, шамһаа үлүү ехэ үрэ дүн, аша туна гарахаб, тиишээл ошохо ёһотойбди.

Би түрэлхи хэлэнэй багшын харгы шэлэжэ абабаб. Энэ асуудал яһала найн шүүжэ үзөөб. Энэ миниин шэлэлгэдэ ганса өөрынгө хуби заяан хамаатай байхаһаа гадна, мүн минин хожомоо һургаха һургашадаймни хуби заяан баһа хамаатай болоно.

Һургуулида һуража байхадаа, түрэлхи хэлэнэй хэшээл ехэ хүлеэжэ ядагша һэм. Энэ манай буряад хэлэнэй багша Хандама Дугаровна Дамдиновагай амжалта байгаа. Тиигэжэ эдир залуу бидэнэргэ энэ күндэтэ һургашмнай бүхы хүсэ шадабаряа гаргажа, буряад хэлэнэй дээжын амта үзүүлһэн байна.

Радиогоор, эндэ тэндэ болоһон концертшье, хүдөөгэй һайндэрнүүдтэшье буряад хэлэн дээрэ уран шүлэг, дуу шагнажа байхадамни, сэдьхэлни намдуу, уужам, хэмжээгээрээ ехэ болоһондол болодог. Бишыхан байхадам, хүгшэн эжын хөөрэнэн «Далан худалһаа» удаадахи мүрнүүд ууграг тархиимни оёорто үлэнхэй:

«...Арзагар шара нарһан дээрэ гарахадам,
Арьягаа-тарьягаа гээд унагаажархёол.
Дэмы гайхахадаа аранга тнбһэн дээрэ гарабаб,
Харин данхытар-дэнхытэр даагаад байбал...»

Багша боложо гарахадаа, хэдэн олон бэлтэгэрхэнүүд хүбүүд, басагадта түрэлхи буряад хэлэнэйнгээ баялигые уран гоёор, тобшо ойлгосотойгоор, эдэ уяхан зүрхэнүүдыень доһолуулжа, оёортонь нэгэ һайн мүр үлөөхөөр яб байса зааха ёһотойб. Шал мяхан буряад байһан аад, буряад хэлэсэ мэдэхэгүй хэбэртэй бологшодой тоогой үгы болотор тэмсэхэ—багшанарай нангин уялга...

...Багша болоходоо, һурагша бүхэнэй сэдьхэл зүрхэндэнь таараха «түлхюурхэниинь» оложо, зосоопь байһан «алмазай» бүхы үнгөөрөө наадаха, яларха арга олохо ёһотой болоноб. Тэдэнэй минин хэшээл хүлеэжэ ядадаг, шэнэ зохёол ойлгохо гэжэ оролдодог. юрын хөөрөөн соогоо оньһон үгэ, тэзбаринуудые хэрэглэдэг болоол һаань, үхибүүд бидэ хоёрой зүрхэнэй хоорондо бэс бэеэ ойлголсоһон найдамтай утаһан татаатай гэжэ мэдэрхэб. Энэ урдаа табиһан зорилгодоо бүхы сэдьхэлээрээ эрмэлзэжэ, хүндэ хүшэрһөө зүрхэсэнгүй. алдуу дээрэһээ ухаа нэмэжэ, урагшаа дабшахаб.

Институтда документээеэ туршаахын урдахана, багшадаа буряад хэлэнэй таһагта орохом гэхэдэм, зүбшөогоод. «Буряад арадай байһан мүртэ буряад хэлэн хододоо һалбаржа байха» — гэжэ хэлээ бэлэй. Теэдшье энэ институдта орожо, үхибүүдэй һанал сэдьхэлэйнь эзэн болохо гэһэн бодол минин зүрхэ үнинэй химэлэгшэ бэлэй... (**Роза ЦЫБЕНОВА**, Улаан-Удын нэгэдэхи интернат һургуули дүүргэгшэ, мүнөө нэгэдэхи курсын студентка).

2.

«...Хэлэмни—хэтэ мүнхэдөө нүхэрни».

Буряад орондомнай хэды олон гайхамшагта уран зохёолшод өөрынгөө бэлиг шадабарита ажалаар орон нютагаа баяжуулнаб! Арадайнгаа үнгэрһэн ба мүнөө үеын байдал тухай, ажалай баяр ба залхуугай забхай зан тухай. мүн хайшан гэжэ арад зоноймгоо коммунизмын һаруул замда ороһон тушаа алишье талаһаа сэгнэмээр зохёол соогоо харуулнад. Яажа омогорхонгүй байлтайб даа, бэлигтэ уран зохёолшодойнгоо дорюун ажалаар!

Буряад хэлэн! Минии түрэлхи һайхан хэлэн! Эгээн түрүүн энэ дэлхэйдэ бэеэ мэдүүлхэдээ, «эжы» гэжэ үгэлөөл һэн хаб. Юргэмсэ дээрэ бии байгаа эгээл илдам. эгээл нангин үгэ. Миил гурбан үзэг. Эгээл тиихэдэ, эхэеэ дуудан анир гарахадаа, буряад хүнэй үри. буряад арадай басаган байһанаа мэдүүлээ бэшэ хүн гүб!

Тиинээршье долоо наһаяа гүйсэжэ, Доодо-Анаагай һургуулиин үүдэ татаа бэлэйб. Үзэглэл номые үргэхэдэ хүнгэншье һаа, үзэхэ ойлгохонь тиимэшье барагтан юумэ бэшэ байшоол аа гү. «Энэ А үзэг гээшэ»,—гээд багшынгаа хэрууулжа байһые мүнөөшье элихэнээр, уржадэрэй ушар шэнгеэр ha нагшаб. Үнишье болоогүй аабза. харин «эрдэмэй дээжэтэн» тон нягтаар таниласшоод байгаа бэлэйбди.

Һуралсалай арбан жэлэй турша соо түрэлхи хэлэнэй хэшээл бүхэн тон һайнаар үнгэрдэг байгша һэн. Арбан найман жэл соо түрэл хэлэнтэээ «гараа барилсан» ябахадаа, хэды олон юумэ ойлгожо мэдэжэ абаабиб, хэдэн олон эрхим нүхэдтэйгөө халуун баяраа хэлсээбиб. Эды шэнээн хугасаа соо хамаг зосоохи нюусаяа буряад хэлэмни намдаа бусаалтагүйгөөр бэлэглэжэ ябаа. Хүнэй түрэлхи хэлэн гэшэ тэрэнэй эрхим нүхэрынь ха юм. Тиимэл хадаа бидэ буряад хэлэнэйнгээ дууһашагүй дорюун баялигые зүбөөр хэрэглэн, энэ баялигые үшөөл арьбажуулхые оролдон ябаха ёһотойбди. Жэнхэни буряад хэлэн дээрээ ирагуу һайхан дуунуудые дууланабди, эелдэр суурята шүлэгүүдые уншанабди. Минии һанахада, ехэл һайхан хэлэн юм даа. Хаанашье, хэзээшье ходоо сугтаабди!.. (**Галина БАТОМУНКУЕВА**, Хориин дунда һургуули дүүргэгшэ, мүнөө нэгэдэхи курсын студентка).

«...Өөрын хэлэн урдажа байһан уһандал тунгалаг, жэргэжэ баиһан шубуундал гоё...»

Уужам Буряад нютагни! Һана хадам ямар һайхан бэ! Эхэ орондоо, түрэһэн нютагтаа дурагүй хүн байха аал?! Үгы.

Һүүлшын хонхо. Би һандайбша дээрэ, модоной һүүдэртэ һуунаб. Нүхэдни хайшаашьеб даа ябашоо. Гансал алтан гургалдайн жэргэхэ, модоной найгаха дуулдана. Толгои соомни дүүрэн бодолнууд. Уншаһан номуудни, бага наһамни мүнөө боложо байһандал эли болошобо. Дулма, бага наһанайм нүхэр. шагныш! Би шинии хэлэһэн үгэнүүдые заяандаашье мартахагүнб. Ши минии зүрхэн соо өөрынгөө үгэнүүдые хадагалааш, нэгэшье мартагдахагүй бүхөөр. Ши арад зоной түүхэтэй холбоотой номуудые уншадаг һэнши. Доржи Банзаров, Михей Ербанов, Цыремпил Ранжуров—эдэндэл адли хүн болохые хүсэдэг һэнши...

Арад зоноймнай хэлэн...Хүн бүхэн өөрын хэлэтэй. Манай буряад хэлэн эгээл һайхан шэнги... Аяар үни холын урда сагһаа мүнөө хэрэтэр хүнүүд сээжэ соогоо хэлээе хадагалан, зүрхэн шэнгеэр ябажа ерээ. Үльгэр, дуун, таабари гансал буряад хэлэнһээ гараһан шэнги һанагдана. Манай хэлэ, бэшэг үдэр бүри заха хизааргүй байгаалидал дэлгэрнэ, оёоргүй далайдал гүнзэгырнэ, урдажа байһан уһандал саашаа дабшана...

Хаанашье ябахадаа, өөрынгөө хэлээр дуу дуулаха, гү. али шүлэг хэлэхэ дуран хүрэдэг. Һая һуралсалай боголо алхажа байхадаа, буряад хэлэ, бэшэгээ саашань шудалхаб гэжэ һанаа гүб? Үгы, миил энеэжэ ябааб. 3-дахи, 4-дэхи классуудта ябахаһаа эхилжэ. өөрынгөө хэлэнэй баялигтай тодо һайнаар танилсажа эхилээб.

Эгээл эдэ үдэрнүүдһээ Дулма бидэ хоёр хахасашагүй хани нүхэд болоо һэмди. Юундэшьеб даа буряадаар ходо ном уншадаг. ехэ һонирходог байгаабди.

Мүнөө арбадахи класс хүрэтэр хуу ойлгооб. Хүн бүхэн ямаршьеб даа мэргэжэлтэй байха ёһотой. ондо ондоо мэргэжэл шэлэдэг. Юундэ? Өөрынгөө эгээл һайн галые, хэн болоо һаа, арад зонтой хамта, тэдэнэй түлөө ехэ нүлөө үзүүлхэбиб гэжэ бододог. Хүн бүхэн нэгэл өөрынгөө бэлиг шадабари харуулха талатай байдаг Зарим хүнүүд доктор гү. али инженер болохо. Би буряад хэлэ бэшэгэй багша болохоб.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта).

МАНАЙ АЙЛШАН

Людмила ХИТЯЕВА

Хэдэн хоногой туршада ниислэл хото— Улаан-Удэдэмнай айлшалжа байһан РСФСР-эй габьята артистка, совет киногой мэдэдэжэ актриса Людмила Хитяева уржадэр «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй уряалаар редакцида ерэжэ, уулзалга хэбэ. Эндэ журналистнуудай хүндэтэ айлшан Л. Хитяева творческо ажалайнгаа намтар тухай хөөрэжэ, сугларагшадаа ехэтэ һонирхуулба.

— Горький хотын театральна училищи түгэсхөөд, тэндэхи драматическа театрта хүдэлжэ байхадамни, А. М. Горькийн нэрэмжэтэ Москвагай киностудийн найруулан табигша режиссер ерэжэ, шэнээр буулгаг-дажа байһан: «Екатерина Воронина» гэжэ фильмын гол ролие гүйсэдхэхыемни урда бэлэй. Тэрэнэй һүүлдэ «Номгон Дон» киногой гол рольнуудай нэгэн болохо Дари эхынэрэй наадахыемни дурадхаа һэн. Хүдөөгэй нэгэ юрын эхэнэрэй образ харуулха гэжэ «Екатерина Воронинада» нааданаһаамни хүшэр байгаа. Хэды тиимэшье һаань шадамар бэрхэ режиссеройнгоо, актёрнуудай болон нютагай хүн зоной туһаламжаар бэелүүлээ бэлэйб. Тэрэ гэһэнһээ хойшо мөнөө хүрэтэр 18 фильмык гол рольнууд гүйсэдхэжэ, арбан найман эхэнэрэй абари зангые харуулаа һэм,—гэжэ тэрэ хөөрэбэ.

Энэ уулзалга баяр ёолодой хани халуун оршон байдалда үнгэржэ, эндэ сугларагшад хүндэтэ айлшандаа амиды сэсэгэй баглаа, гарай бэлэгүүдые бэрюулжа, саашанхи творческо ажалдань амжалта хүсэбэ.

Манай корр.

СОГТОЙ ХАТАР, СОЛГЁОН ҮАЯЛГА

(Улаан-Удын уран һанханан бүлгэмүүдэй нинтэ городской харалгын түгэсхэлэй концертһээ)

Бүхы харалга шэнги, түгэсхэлэй энэ концертын программа В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн баярта зорюулагданхай ааб даа. Улаан-Үдэ хотын гурбан районой уран һайханай бүлгэмүүдэй харуулһан зүйлнүүдһээ эгэзэл эрхнмүүдынь шэлэгдэжэ, гуша гаран номер түгэсхэлэй концертдэ дурадхагдаһан байгаа. Гурбан чаһаа үлүү саг соо концерт үргэлжэлөө. Яахадааб гэбэл, олон коллектив айхабтар томо хатар болон дуунай номернуудые харуулаа ха юм.

ЛВРЗ-гэй соёлой байшангай дэргэдэхи уран һайханай бүлгэмэй түлөөлэгшэ—наһатайшуулай хоор (хүтэлбэрилэгшэнь—БурАССР-эй культурын габьяата ажал ябуулагша В. Хижняков) түгэсхэлэй концерт нээгээ. А. Новиковой «Ленин—бидэнтэй», Любанан «Хорёод онуудые һаная» гэһэн дуунуудые гурбан ондоо хоолойгоор дуулаа. Хоорто хабаадагшад булта наһатайшуулшье һаа, тэдэ дуунуудаа сэбэрээр, согтой дорюунаар, мэргэжэлтэ дүүшадһаа дутуугүйгөөр дуулаа. Тнимэһээ жюриин гэшүүд хэды ехэ эрилтэтэй байбашье, торолдохо юумэеэ олонгүй, эрхим сэгнэлтэ үгэхэ баатай болоо. Эндэ хабаадагшад нүхэд булта сагаан буурал толгойтой, ажалай алдар суутай анхандаа ханилһан нүхэд: олонхинь үбсүүндээ орден, медальнуудаа яларуулһан. Одоо даа, залуушуулда һайхан жэшээ боломоор юумэн эзэ эзэшэ гү?

Гэхэ зуура залуушуулые олоор хабаадуулжэ, хоороо «залуу болгохые» жюриин гэшүүд нүхэр Хижняковтө дурадхаха гэлсээ. Энэ тон зүбтэй ажаглалта гэжэ һанагдана. Юуб гэбэл, табяад—жараад наһатайн хэршье нааданда хабаадаха дуратай һаань, наһан гэшэ өөрынхиеэ абадаг лэ ха юм даа...

Тинхэдэ бусад хоровой коллективүүдэй дундаһаа локомотивна деногой эрэшүүлэй дууша бүлэг Л. Рубинштейнэй «Һүнихэн», М. Блантерай «Хольн сэрэгшэ» гэһэн дуунуудые дуулажа, эрхим сэгнэлтэдэ хүртөө. Мүн баһа Буряадай багшанарай институтай хоор Б. Цырендашиевай найруулһан «Улаан туг» (...) монгол арадай дуу һайнаар дуулаба. Үдын урда бэеын нэмээшэгүүдэй хоор «Хара морёор» гэжэ партизан дуу гүйсэдхөөд, «табаар» сэгнүүлээ. Түрүүшынхиие Н. Мункина, һүүлшынхинень Н. Дорофеев хүтэлбэрилдэг. Шэмээшэгүүдэй хоор республикын тусхай харалгада хабаадажа, 1-дэхи шатын диплом абаһыень һаная.

«Текстильщик» гэжэ соёлой байшангай уран һайханай бүлгэмэй эхэнэр дуушад (хүтэлбэрилэгшэнь А. Аштаев) Аедоницкиин «Улаан наран» гэжэ дуу мүн лэ һайнаар гүйсэдхөө. Судна бүтээлгын заводой дуушад А. Юдинэй зохёоһон «Түрэл завод тухай дуу» гүйсэдхөө. Яһала барагаар дуулаа, гэбэшье жюриин «шэрүүн» гэшүүд «дүрбэ» табиха гэлсээ. Гэхэтэй хамта оорынгөө түрэл коллектив тухай дуу зохёохо гээшэ ааб даа. Тиимэһээ үнэрһэн жэлэй декабрь һара тус заводой 40 жэлэй ойн баярта үдэр «Түрэл завод тухай дуун» республикын радиогоор дэмы дамжуулагдаагүй.

«Эндэхи заводой бүтээлнүүдые Элдэб далайнууд мэдэхэл», — гэһэн үгэнүүдые ямар ордоһотой хурсаар, омог дорюунаар үгүүлэн, тэдэнэр дуулаһаб! Хэрбээ бүхы завод болон фабрикануд, колхоз болон совхозууд, һургуулинууд түрэл коллективүүдээ магтаһан дуунуудтай болодог һаань, муу бэшэ һэн ха гэжэ һанамаар

Тиихэдэ «дүрбэ» сэгнэлтэдэ хүртэһэн хоорой коллективүүдые хоердохи болон гурбадахи шатын диплом уудаар шагнажа урмашуулха гэжэ городской харалгын жюри (түрүүлэгшэнь Ж. Батуев) нэгэн дуугаар шиндхэбэ. Тиимэшүүлэй тоодо судна бүтээлгын заводюо гадна, республиканска больницын, «Электромашина» заводои хоорнуул оролсоно.

Хатарай номернууд олон байгаа даа. Жэшээнь, Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай соёлой баншангаи дэргэдэхи дуу-хатарай бүлгэм (хүтэлбэрилэгшэнь БурАССР-эй культурын габьяата ажал ябуулагша Т. Полозова) оротоной хатар, «Баяр» гэжэ буряад, «Үбэл даа, үбэл» гэжэ Сибириич ородуудаи, «Хурын наадан», «Гренада» гэжэ хатарнуудые харуулаа. «Гренадаһаа» бэшэниинь булта эрхим сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Гэхэ зуура түрүүшынхидынь хуушан, ходо харуулагдадаг номернуд. Нэгэ хэды хүнүүдээ оёшэниинь, шэнэ хатаршад оруулагдаа юм ха. Тус коллективэй харуулһан бүхы хатарнууд ута унжагай болохоёо һанана, хаһахаар юумэнүүд олон гэһэн ажаглалта хэгдээ.

Авиазаводой «Рассвет» гэжэ соёлой байшангай дэргэдэ дахяад һоргээгдэһэн уран һайханай бүлгэм яһала магтуулба. Хабаадагшадынь—залуушуул, олониинь тэндэхи һургуулинуудай ахамад классуудай һурагшад. «Юрочка» гэжэ белорусс арадай шогтой хатар олондо һайшаагдаа. «Сибириин үүр хираан» гэжэ дуу-хатарай ансамбль мүн эрхим гэжэ тоологдоо. Мүн тус соёлой байшангай дэргэдэхи духовой оркестр Шепелевой найруулһан «Октябриин зам» гэһэн сюитэ гүйсэдхэжэ, рёспубликын түгэсхэлэй концертдэ оруулхаар дурадхагдаба. Гансаараа, хоношоодоороо дуулагшад тухай хэлэнгүй аргагүй. Жэшээнь, Булаховой «Үнгэрһэн юумэ бү һануула» гэжэ дуу сэдьхэл хүдэлгэмэ һайханаар **Татьяна Сома** («Бурятгражданпроект» гэжэ эмхи зургааннаа) дуулажа магтаалда хүртөө. Судна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэн **Валерий Далбаев** «Буряад орон» гэжэ дуу һайнаар гүйсэдхөө. Гэбэшье хэдэн жэлэй туршада нэгэл дуугаа дуулажа ябахадань, өөртэнь ханшартай болодоггүй юм аабы? Ондоо буряад дуунууд барагдаа һэн гү, шэнэ сөөжэлдэхэдэнь яадаг юм гэһэн асуудал табигдаха ёхоороо табигдана.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, нинтэ городской харалгада хабаадагшад бултадаа бэлиг шадабарияа яһала эльсүүлээ гэхээр. Теэд лэ Улаан-Удын гурбан районуудай нэгэшье коллективтэ арадай инструмент дээрэ наададаг зон үгы байгаа гэшэ гү гэһэн асуудал гараа. Нээрээншье, лимбэшэд, хууршад, балалайкашад яаноо юм? Саашадаа энэ мэтын асуудалда городон хүтэлбэрилхы эмхи зургаануд анхаралаа хандуулдаг болохо бээ гэжэ найдагдана.

ТИГРАН ПЕТРОСЯН—ОРОНОИ ЧЕМПИОН

МОСКВА. (ТАСС). Дэлхэйн экс-чемпион Тигран Петросян гроссмейстер Лев Полугаевскитан нэмэлтэ мүрысөөндэ наадахадаа 3,5:1,5 гэһэн тоотойгоор илалта тунлажа, шатараар СССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ гурбадахяа хүртэбэ.

ТҮРЭЛ ХЭЛЭН, ТҮРЭҺЭН ҮАЙДА

УНШАЖА ҺУУХАДА УРМАТАЙ

Дулма, баһа ши тиигэжэ һанадаг һэнши. **Ши** гансал мүнөө үгыш. Өөрыншни хүсэл, зориг, эрмэлзэл, буряад хэлэндэ дуратай байһаншни, тэрэниие гүнзэгы, тодо, һайхан болгохо гэжэ оролдодогыешни бултадаа гуйсүүлхэб гэжэ һанананаб. Һанал бодолшни нэгэшье унтараагүй, унтархагүй. Арад зоншни хэзээдэшье мартахагүй. Би өөрынгөө түлөө шинии түлөө багша болохоб. Энэ эрмэлзэлни хэзээшье унтархагүй. Минин эрмэлзэл зүрхэн соомни ходо мартагдашагүйгөөр жэргэжэ байдаг. Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, Ленинэй харгы замаар хүгэлбэрнлхэ—манай уялга.

Буряад хэлэнэй һайхандань бидэ дурлаа гүбди?! Тиигээшье бэзэбди. Өөрын хэлэн ямар гоёб. Хэдэн олон томо зохёолнууд бииб. Жэшээнь, Х. Намсараевай «Цыремпил», Д. Батажабайн «Тоориг-дэһэн хубан заяан», Ч. Цыдендамбаевай «Буряад басаган» болон мүнөө үеын бусадшье номуудые уншаад байхадаа, буряад хэлэнэй ямар үргэн, дэлгэрэнгы, тодо хурса, баян үгэтэйень һанаандаа оруулангүй гаража боломоор бэшэ. Ямар гоё буряад дуу шүлэгүүд, таабари онтохонууд, үльгэрнүүд байдаг бэ! Тиимэл даа, буряад хэлэнэй баялиг гээшэ дороо осоргүй, дээрээ хабхаггүй. Буряад нютагни хэлэ бэшэгээр, түүхэ домогоор баян. Мүнөө үеын залуушуул бүри урдаһаа нааша болоһон түүхэ, саашадаашье үргэлжэлхэ байдал шудална. Уужам Буряад нютагни, урдажа байһан уһандал тунгалагши. Хододоо шинии досооһоо тунгалаг аршаан адхаржа байг лэ!... **Хажидмаа СОСОРОВА**, Захаамин-най аймагай Санагын дунда һургуули дүүргэгшэ, нэгэдэхи курсын студентка).

4.

...Өөрынгөө хэлэ һайнаар мэдэхэ — минин ёһо.

Би буряад хэлэ нэгэдэхи классһаа хойшо үзэжэ эхилээб. Түрүүшээр ехэ хүшэр шэнгээр һанагдадаг байгаа. Тиибэшье һаань, би ехэ дуратай байгааб. Өөрынгөө хэлэн дээрэ номуудые уншахаш. Ямаршье ном, буряадаар бэшээтэй байгаа хадань, ологоо уншаха гэжэ шиидэдэг байгааб. Манай Эрхүүгэй областиин буряадуud сэбэр буряад хэлээр зугаалдаггүй, теэд зүүн буряадуудые шагнахада, ехэ гоёор буряадаар зугаалдаг. Харин һайнаар тэдэниие ойлгохын тула, ооröө гоёор хэлэжэ нурахын тула би институдта ороол ха даа. Ходол буряад номуудые уншахаб гэжэ һанагшаб. Гадна уран зохёолшодые һайн мэдэхэ ёһотойб.

Наймадахи класс хүрэтэр буряад хэлээ үзөөд, саашаа үзэхээ болёо һэм. Харин мүнөө институдта уулзабаб. **(Зоя АНГАРАЕВА**, Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын дунда һургуули дүүргэгшэ, мүнөө нэгэдэхи курсын студентка).

5.

«...Улайран туяарха гэжэ наран гарадаг юм. Ухамайлан бодомжолхо гэжэ хүн түрэдэг юм». (Оньһон үгэ)

...Боорнин горхоной уһандли Буряадхан хэлэмни һайхан даа.

...Юундэ буряад хэлэнэй багша болохоо хүсөөбиб? Буряад хэлэн манай наһан соо ямар удха шанартайб? Нимэрхүү асуудалнууд минии ухаае үдэр һүнигүй добтолон байдаг. Юундэб гэхэдэ, би багаһаа хойшо буряад зохёолнуудые уншажа һуухадамни, урдамни урдын сагаа хойшо болодог буряад арадай ажабайдалай эльгэ зүрхэ татама зураглалнууд бэ бээ һолгэлдэн үнгэрдэг һэн. Эдэ зохёолнуудай зураглалта удхаар ба үбгэд хүгшэдэй удэшын галай хажууда һуугаад, өөһэдынгөө ажаһуудал хөөрэлдэн һуухадань, яажа буряад арадтаа, буряад хэлэндээ дурлангүй байжа болохоб! Хоёр дабхар дарлалта дорохоо гараһан арадай хадагалжа ябаһан, бэе бэедээ аман үгөөр дамжуулалсан ябаһан үльгэр, онтохон, оньһон болон хошон үгэнүүдынь ямар сэсэн ухаагаар сэсэглэн байнаб! Хуурлимбын нугархай зөөлэхэн аялгата абяан дорохоо хаяа зайень харагдашагүй һайхан үргэн тала, морин дээрэ хиндэжэ ябаһан буряад хүндэр баатар хүбүүн харагдахадал гэдэг. Үргэн сагаан шарайһаань бата хүсөөр үлеэнэ; буряад тэрлигэйнь хормой һалхинда ниидэжэ ябаһан шубуундли болгоно; хушуур малгайнь оройн залаа һалхинда хиидэн налбалзана. Урдахи дайдань зай захагүй харагдана. Эдэ гоё зураглалнуудые гансал тааруу. дабтагдашагүй һайхан үгэнүүдээр дамжуулха дуран хүрэнэ. Буряад хэлэн Байгал далайн уһандал адли гүнзэгы, Саяан үндэр ууладал адли оройгүй үндэр ха юм. Буряад үгэ һалхи шуурган шэнги хүсэтэй, намжаа тала шэнги номгон! Жэшээнь, «эжы» гэһэн ямар налархай һайхан дурлалаар, илдам харасаар энэ үгэһөө анхилнаб. Үшөө: «багша». Энэ нангин үгэдэ булта шүтэдэг ха юм. «Багшамни!» Үбдэг дээрээ һүгэдэн, урдашни унахыем зүбшөөгыш!» — гэһэн үгэнүүдээр, далайн һалхин, дайдын шуурган шэнгээр сэдьхэлдэм бөөгнэрэн байнаи үгэнүүдээр хэлэхэ дурам хүрэнэ. Ямар олон оролдолго манай түлөө гаргаабта, ямар олон хэшээл манай түлөө хээбта! Танай мэргэжэл эгээл шухала, эгээл хэрэгтэй мэргэжэл гэжэ би нананаб, тимын тула өөрөө энэ харгыгаар ошохоёо шиидээб!... **(Галина БАЗАРЖАПОВА**, Зэдын аймагай Үлэргшэнэй дунда һургуули дүүргэгшэ, мүнөө 1-дэхи курсын студентка).

6.

«...А» үзэг үгын дээжэ, аяга сай эдеэнэй дээжэ».

Урда сагта, саарһа гуурһанай үшөө бии болоогүй үедэ, хүн гээшэ өөрынгөө ухаан бодолой баялигые, найн, һайхан тээшэ эрмэлзэлээ, сээжэ зүрхэнһөө ханхинаһан дуугаа аман үгөөр бэе бэедээ дамжуулан хөөрэлдэдэг байһан гэхэ. Хэлэнэйнгээ баялигые ехэ зохидоор, узуур унгярнь, удха голоорнь холбон, ехэ ухамайшахаараар, өөрсэ өөрынгөө шадал хуби соохоно тааралдуулан зохёодог байһан юм. Оньһон үгэнүүдые. таабаринуудые, гуниг, ёохорой дуунуудые ехэ олоор мэдэдэг зон үльгэршэд гэжэ урдаһаа суутай. Үбгэ эсэгэнэрэймнай зохёоһон, мүнөө үедэ манай омогорхол болоһон «Гэсэр», манда һургаал болоһон оньһон хошоо үгэнүүд: **«Унэн худалые дарадаг, һанн мууе ахидаг», «Ябаһан хүн яһа зууха, хэбтэһэн хүн хээлн алдаха», «Саг сагаараа, сахилза хүхөөрөө»** гэхэ мэтэнүүд. Тоолохо, томшорхо болоо һаа бүхэли ном соошье багтахагүй, баян ха юм даа аман зохёолнай.

Тинһээр хүн түрэлтэнэй ухаанай хүргжэхэ бүри, тойроод юумэнэй орёожохо бүри, арадай аман зохёолшодой дундаһаа уран зохёолшод, дуушад бүри олоор гаража, зохёолнуудаа саарһан. модон дээгүүр барладаг боложо эхилһэн түүхэтэй. Хоца Намсараевич Намсараев—манай арадай ахамад уран зохёолшодой нэгэн. Зохёолнуудыень уншажа байхадаа, үйлэдэгшэ нюурнуудтайнь адли болошоод, уйдхар гашуудалыень, баяр жаргалыень хубаалдан байхаш. Зохёолнуудынь бурьялан байһан булаг шэнги. Жэнхэни буряад хэлэнэйнгээ баялигаар байгаалиин үзэгдэлые шэмэглэхэдээ, хүнэй доторхи байдалые ухашалан харуулхадаа, үе бүхэнэй, нютаг нуга бүхэнэй, һонинуудые дамжуулхадаа, ехэ бэрхэ; бэлигынь одоол эндэ тоб гэжэ харагдана. Хоца Намсараевай олониитын үмэнэ хэһэн ажал хэрэгынь, залуу халаандаа хэлэһэн захяа юроөлынь юунтэйшье жэшэшэгүй... Урданай харанхы бүдүүлиг байдалые, арюухан Должод Сэдүүгэй Цыремпил хоёрой революционно мэдэрэлэй хүргжэлтые, тэдэнэй нангин сэбэр инаг дурые, ерээдүйн гэрэлтэ һайхан байдалые буряад үгын баялигай хүсөөр зураглан харуулһаниинь юугээршье сэгнэшэгүй, минии арадай омогорхол, зол жаргал, баатаршалга, шэн габьяа, эрдэм бэлиг болоно бшуу.

Он жэлэй ошохо бүри хүн зоноймнай эрилтэ ехэ боложол байха. Тиихэдэнь зохёолнууданшье удха маягынь сагайнгаа эрилтэдэ таарама байха ёһотой. Жэшээнь, мүнөө үедэ суурхажа байһан зохёолшодой абдарые онгойлгобол, коммунизм тээшэ зорин ябапан арадуудай шэн габьяа, ажал хэрэгынь магтан дуулаһан, огторгойн гүн уруу дүүлиһэн одон онгосо тухай хэлэһэн зохёолнуудтай ушаржа болоно. Буряад хэлэмнай үеһөө үедэ уг залгамжалан бүри хүргжэжэ, мүлиржэл байдаг ха юм.

Хэзээ нэгэтэ газар уһан дээрэ нэгэ яһатан, нэгэ хэлэтэн тогтонижон үлэхэ юм гэлсэдэг. Энэ болотор хэдэн олон жэл үнгэрхэб, бүмбэрсэг дэлхэйн хэлбэри ямар болохоб — мэдэгдэнэгүй: зүгөөр арад бүхэнэй үгын баялиг өөһэдынгөө гуримаар хүргжэхэл байха ёһотой гэжэ һанагдана.

Буряад хэлэн—түрэл хэлэмни. Иигэжэ аман соогоо дабтан дабтан һуухадаа, олон юумэ бодохош. Гараха түрэхэһөө хойшо эхилээд зон нүхэдөөрөө ойлголсодог хэлэмни. Жэнхэни буряад хэлээ үшөө саашань хүргжөөхын тула, аман зохёол, уран зохёол үшөөл гүнзэгыгөөр, дэлгэрэнгыгээр шудалха ёһотон юм байна гэжэ бүри һургуулида нуража байхадаа ойлгоо һэм. Манай, минии үетэнэй түрэл хэлээ хүргжөөхэ, һалбаруулха тухай оролдоо, бодомжолоогүй һаа, ондоо хэн һанаагаа зобохоб даа.

Буряад хэлэмни! Шинии һалбаран үргахын түлөө саашадаа оролдохоб гэжэ нангинаар бодоноб! **(Дашима ЖАМЬЯНОВА**, Хэжэнгын аймагай Чисаанын дунда һургуули дүүргэгшэ, мүнөө нэгэдэхи курсын студентка).

7.

«...Түрэл хэлэн, түрэһэн дайда хоёроо Түби дээгүүр хаанашье зай, мартахагүйш».

(Н. ДАМДИНОВ).

«...Түрэл хэлэн, Тоонтын эндэ байһандань — Тэрээнһээ ганса Дурлаа бэшэб хододоо»

(Д. ЖАЛСАРАЕВ).

Түрэл хэлэн, түрэһэн дайда! Эдээхэн дүрбэн ямар ехэ удхатай үгэнүүд бэ! Түрэл хэлэн, түрэһэн дайдамни эдэл дүрбэн үгэ соо багтаагдаа гү? Үгы даа. Яашье багтаха аргань үгыл. Харин уран шүлэгшэ Н. Дамдинов өөрынгөө уран мэргэн аргаар лэ багтааба гээшэ аабза. Теэд тэрэнь эдэ хоёр агуулехэ удхые альган дээрээ багтаһандал адли болонол. Тэрэшье зүб гэлэй. Яахадааб? Яахадааб гэхэдэ, түрэл һайхан хэлэнэймнай баялиг эндэнээл харагдана гэжэ нананаб.

Баян даа буряад хэлэн! Хэтэ заяанһаа уг изагууртамнай бин боложо эхилхын бүридэһэн хэлэн, элинсэг хулинсагаймнай арьбадхаһан, мүнөө болотор нарин нягтаар сахижа, хүргжүүлжэ ябаһан хэлэн. Ши хүдөө нютагта түрэһэн, түрэл буряад хэлэн дээрээ энха түрүүн үгүүлжэ һураһан хүн гээшэн гэжэ намда аба, эжы лэдэг. Тиихэдэнь би баярла

Буряад зон холошье, ой нютагуудаар таранги һуу ха юм. Тэрэнэй ёһоор хэ найшье зарим зүйлнүүд—ү нэрэнүүд—бага-сага алгаса байжа болоо. Энэмнай нютаг тагай хөөрэлдөөнэй хэлэн ха юм даа. Харин мүнөө нинтэ нэгэ литературатай, жанги хэлэтэй болообди алдуу болохогүй. Юундэб Түгнэ Түнхэн, Алайр Боох лэнгэ Яруруна адлиханаар ралсадаг, ядамаргүй ойлго

Нигээд ерэхэдэнь, бидэнэй гуулиин һургашадшье түрэ ряад хэлэн дээрээ ярил гадна, уран шүлэг найруу дые бэшэхэ, сэдьхэл мэдэ гээ гүн соohоо уран нарин нуудые уудалаадшье тур аабзабди... Би мүнөө түрэл дээрээ найруулжа һуухадаа, буряад хэлэнэйнгээ баялиг гожо, тэрэнээ эрхим һайна далһайб гэжэ һанажа һуу

Түрэһэн нютаг—хоohон бэшэ. Тэндэ замхашагүй ажабайдал. Тиимэл хадань, һэн дайдаяа магтадаг ха ю

Минии түрэһэн нютаг Баян дэлгэр нютаг, Буряад соогоо суутай болоhон нютаг дэ абамни үгтажа, эжымн леэжэ байдаг. Тэндэ хамта наадаһан нүхэдни ha Баян дэлгэр колхозоймнай хушуун малнуud тала дайд шэнэ, арбай шарахан шэнэ га тохойгоор эбхэрнэ. Энэ түрэһэн нютаг. Би энэ дуратайб. Тэндэл түрэһэн хэлэн дээрээ түрүүшынхээ лэн, тэндэл таршалһаар хуу hон хүн гээшэб.

Талын дунда
Таряаланай хажуугаар
наош

Түрэл дайда
Түрэһэн нютаг Түгнэмни
Хаанаш холо.
Холын холодохи
Хото Леннинградташье
байбал
Холшор намайгаа хүлеэгэ
байхад Нютаг

(Римма ЦЫБИКДОРЖИЕ

Улаан-Удын нэгэдэхи инт нургуули дүүргэгшэ, мүнөө дэхи курсын студентка).

Буряад хэлэн, бэшэгэй та орохо шалгалтада сэдьхэһэн хэлээ сэсэг мэтэрэр налбари бодоhон бодолоо булаг мэтэ б луулан, баян буряад хэлэн байха шадал мэдүүлэн, хурса гуурһанайнгаа уян дар шурьюулан, хатуу хүнэй маар, уян хүнэй уйламаар руулһан зохёолнуудынь у байхадаа, эдэ хани нүхэдтө

Түмэн багшанарай
Түрүү зэргэдэ ябаха,
Түргэн мэргэн бодолто,
Түб хурса шадабарнта,
Түбшэн даруу зантэ
Түрэлхи хэлэнэйнгээ багш
бол

Һанаһан һаналтнай,
Хүсэнэн хүсэлтнай гүйсэ
гэжэ юр

Түрэлхи хэлэндээ
Түрьбэлгүй дуратайгаар
Түрэл нютагтаа
Түлэбгүй инагаар,
Түрэһэн арадтаа
Түбһэндэгүй үнэнөөр эдэ н
емнай һургаһан ашата багш
тань үнэн зүрхэнэй баяс
хүргөөд, үшөө саашадаа ни
бинарнуудые олоор һурган т
жүүлжэ байхань болтогой.

Түрэһэн дайдын байгаа с
Түрэл арадны мүнхэ!
Түрүү багшанарай байгаа
Түрэлхи хэлэн мүнхэ!

Д-Н. ДОРЖ

буряад хэлэ, бэшэгэй кафе
даагша, доц

Улаан-Баатарта научна конференци болоо

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). В. И Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан научна конференци, январиин 28-да болоһон байна. Тэрэниие МНР-эй Агуурхэ Арадай Хуралай Президиумэй хэблэн гаргадаг Ардын түр» («Арадай засаг») журналай редакци эмхидхэһэн байгаа. Тус конференци хадаа «Социализм үрэн дотор арадай ажахые ударидалгын ленинскэ ёһо гуримууд» гэһэн асуудал хэлсэһэн байна. Энээн тухай гол элидхэл МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Совдезэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. Майдар хэбэ.

Тус конференцидэ МНРП-гэй аймагуудай комитедуудэй нэгэдэхи секретарьнар, арадай депутадуудай аймагуудай Хуралнуудай гүйсэдхэхэ хорооной түрүүлэгшэнэр, министерствэнүүд болон албан газарнуудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаһан байгаа.

Монголдо агаарай зам хүргжэнэ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Монгол арад уласта граждан авиаци хурдан түргэнөөр хүргжэжэ байнхай. Энэ жэлдэ тус ороной бүхы хүн зоной дүрбэнэй нэгэ хубиһаа үлүүнь агаарай замаар ябадаг болохо юм гэжэ хараалагдана. Һүүлэй үедэ хүдөө ажахыда авиаци улам үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Монголои авиаторнууд өөрынгөө хүдэлмэриин арга оншые улам нэмэн һайн болгохо тухай анхаралаа ехээр таоина. МОНГАМЭ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, тэдэнэр ажалайнгаа бүтээсые 8 процентээр дээшэлүүлхэ, пассажирнуудые шэрэлгын үнэ сэнгые 3 процентээр хямдаруулха гэжэ хараалһан байха юм.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ХАРЮУСАЛГАҺАА ХУЛЖАХА АРГАНЬГҮЙ

ХАНОЙ. (ТАСС). Амгалан һууһан улад зондо американ-саигоной сэрэгүүдэй хашалан зоболон үзүүлжэ баштанай ушар баримтануud тухай мэдээсэлнүүд Урда Вьетнамһаа айтана.

ВИА агентствын дамжуулһанай ёһоор, Куангнам гэжэ провинцида, 1969 ондо, Америкын эзэрхэг туримхэйшүүл болоод гэдэнэй туһамаршад амгалан һууһан 5 мянга гаран хүн зонине хюдаһан байгаа. Биньдыонг, Биньзианг, Биндао гэжэ тосхонуудта һууһан 1900 шахуу хүнүүдые, тэрэ тоодо эхэнэрнүүд болон үбгэд, хүгшэдые үгы хэһэн байна.

Зүгөөр, хэды нимэ зэрлиг ааша гаргабашье һаа, эзэрхэг туримхэйшүүл диилдэлгэһээ зайсаха арганьгүй. Урда Вьетнамда Америкын сэрэгүүд болоод Сайгоной армие улам шангаар сохижо үргэлжэлүүлһээр.

Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделениинууд, январиин 21-дэ, Биньлонг гэжэ провинциа горитой ехэ дайшалхы ябуулганууdые хэбэ. Тиихэдээ Локнинь гэжэ нютагта патриодуud үглөөнэй үүр сүүрээр дайсанай частьнуудта добтолон ороһон байна. Тэндэ болоһон айхабтар шанга байлдаанай һүүлээр, 300 гаран дайсанай солдадууd, офицернуудые хүлһоонь буудгаһан, 15 самолёт, 61 танк, мүн хуягта машинануудые үгы хэһэн байна. Патриодуud горитой ехэ буу зэбсэг болоод сэрэгэй хэрэгсэл булаан абаа.

47 ГҮРЭНЭЙ ЭРИЛТЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Африка болон Ази түбиин 47 гүрэнэй, тэрэшэлэн Югославиин саг үргэлжын түлөөлэгшэд Урда Африкадахи байдалда хамаадаха Аюулгүйн Соведэй гаргаһан шиидхэбэриие ЮАР-ай правительствын дүүргэлтэ болгодоггүй байһан тухай асуудал хаража үзэхын тула, тус Соведэй заседаниие яаралтай түргэнөөр зарлаха гэһэн гуйлтатайгаар хандаба.

«Ядерна зэбсэгэй талаар харилсаагаа» үргэлжэлүүлхэнь

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Ядерна зэбсэгэй талаар өөһэд хоорондоо харилсаа байгуулха талаар 1958 ондо баталһан хэлсэлгэнэй саг болзорые 1971 оной декабриин 31 болотор һунааха тухай Америкын Холбоото Штадуud болон Англи хэлсэ батальһан байна.

Энэ договор һунааха тухай хэлсээл бүри 1969 оной октябриин 16-да Вашингтондо хэгдэ һэн. Теэд, президент Никсон энэ хэлсээнэй болзор һунааха тухай үсэгэлдэр конгресстэ дуулгаһан байгаа. Тиихэдээ тус хэлсээнэй ёһоор, атомна зэбсэгүүдые андалдан абалсаха, тэрэшэлэн тусхай ядерна хэрэгсэлнүүдые андалдан абалсаха гэжэ энө хэлсээнэй ёһоор хараалагдаһан байха юм.

Үнэн зүрхэнһөө баясхалан хүргэбэ

ВАРШАВА. (ТАСС). Католицые сүлөөлһөөр 25 жэлэй ойн гуйсэнэй дашарамда, үсэгэлдэр, эндэ Воеводын болон городой арадай Советүүдэй хамтын баярай суглаан болобо. Силезиин гүрэнэй филармониин зал һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. «Советскэ Союзтай хани барисаатай байха гээшэ ПНР-эй 25 жэл соо туйлаһан манай амжалтануудай эшэ үндэһэн мүн» гэһэн лозунг бэшээтэй.

Арадай засаг тогтоһоор 25 жэл соохи туйлалтануud тухай ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй гэшүүн Е. Зентек элидхэл хэхэдээ, совет болон Польшын сэрэгшэдэй шуһаа адхаруулжа, бүхэлэн байгуулһан хани барисаан. мүн Польшын ба Совет гүрэнэй хоорондохи эбдэршэгүй холбоон манай ороной һалбаран мандаха хэрэгтэ туһа хүргэбэ гэжэ тэмдэглээ.

ПНР-тэ байдаг СССР-эй элшэн сайд А. Б. Аристов. Католицые сүлөөлһэн 59-дэхи армиин командалагша ябаһан генерал-полковник И. Т. Коровников гэгшэд эндэ сугларагшадта хандажа, амаршалгын халуун үгэнүүдые хэлэбэ.

Буруу һүрэһэн һэдэлгэ

КАИР. (ТАСС). Үсэгэлдэр Израилиин самолёдууд Суэцкэ канал шадар байдаг Исмаиль болон Эль-Баллях гэжэ городуудай оршондо Египедэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байһан газарта добтолхо гэжэ хоёр дахин һэдэлгэ хэһэн байна гэжэ ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Тэдэнэр Египедэй агаарай сэрэгэй артиллериин болон истребительнүүдэй зүгһөө сухарюулан сохигдоо. Тиихэдээ Египедэй зэбсэгтэ хүсэнүүд гээлтэ хоролтодо ороогүй.

ХОЁР ТАЛАҺАА ХЭЛСЭЭ ХЭЖЭ ЭХИЛЭЭ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай президент Р. Ричард Никсонэй болон Англиин премьер-министр Г. Вильсонэй хоорондо үсэгэлдэр хэлсээн болоһон байгаа. Хэблэлэй асуудалнуудые эрхилхэ Сагаан Байшангай секретариин мэдээсэһэнэй ёһоор, зүүн болон баруун гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанууд тухай, стратегическэ талаар яаралтай зэбсэглэлгые һаатуулха тушаа хэлсээ хэхэ тухай, мүн Европодохи, Вьетнамдахи, Дутын Зүүн Зүгтэхи, Нигеридэхи байдал тухай, тэрэшэлэн англо-американ ерээдүйн харилсаанууд тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Мүн тиихын хажуугаар, США-гай гүрэнэй секретарь У. Роджерс ба Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Стюарт гэгшэд хоорондоо хэлсээ хэһэн байна.

Израиль оршон байдалые улам шангадуулна

НЬЮ